

EN BOSTADSGÅRD MED INSPIRATION FRÅN VÄXTSAMHÄLLEN I VÄSTERBOTTEN

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala

Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet

EX0504 Självständigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp

Nivå: Avancerad A2E

© Isabelle Forsberg 2017, e-post: emely.isabelle.forsberg@gmail.com

Titel på svenska: En bostadsgård med inspiration från växtsamhällen i Västerbotten

Title in English: A residential yard inspired by plant communities from Västerbotten

Handledare: Ulla Myhr, institutionen för stad och land, SLU

Biträdande handledare: Maria Wisselgren, institutionen för stad och land, SLU

Examinator: Lars Johansson, institutionen för stad och land, SLU

Biträdande examinator: Anna Robling, institutionen för stad och land, SLU

Omslagsbild: Isabelle Forsberg

Foton och illustrationer: Av författaren om inget annat anges

Upphovsrätt: Samtliga bilder/foton/illustrationer/kartor i examensarbetet publiceras med tillstånd från upphovsman

Originalformat: Del ett: reflektioner om processen i A4, Del två: gestaltungsförslaget i A1

Nyckelord: bostadsgård, gestaltning, hållbar dagvattenhantering, McHarg, Västerbottens natur

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

TACK!

Detta examensarbete skrevs under höstterminen år 2016 och omfattar 30 högskolepoäng. Arbetet markerar slutet på mina fem års studier på Landskapsarkitektprogrammet vid Sveriges lantbruksuniversitet i Ultuna. Det har varit fem givande och utvecklande år som gett mig många insikter om vad rollen som landskapsarkitekt innebär och vad som yrket innefattar.

Jag vill rikta ett stort tack till alla de som stöttat mig under både utbildningen och arbetets gång. Ett särskilt tack till min familj och mina vänner för att de funnits där för mig under all denna tid!

Isabelle Forsberg,
Uppsala den 28e juni 2017

SUMMARY

The purpose of this thesis is to explore how five plant communities from Västerbotten can be reflected in a design proposal by using this concept of getting inspiration from nature. This concept is based on a theory from the Scottish landscape architect Ian McHarg. He meant that landscape architecture should be created with nature as an inspiration. Humans can obtain many benefits from nature and our societies would get more sustainable if nature is more present in our cities. Based on this theory of McHarg, I have created a design proposal of a residential area inspired by the surrounding nature, the nature of Västerbotten.

The design proposal was carried out on a residential yard situated in Umeå, a city in northern Sweden in the county of Västerbotten. The design process investigated how nature could be reflected in the proposal, and since it is a design proposal of a residential yard it was also of great importance to deal with the question of how a well functioning residential should look like.

According to McHarg, it is important for landscape architects to reflect on how the cycle of nature works and on the favors that nature can bring to our cities and us. McHarg means that a design inspired by nature is a more sustainable cycle. With this in mind, I decided to add a sustainable stormwater management in my design proposal and choose to see this as a product of designing with nature.

The research questions that guided this study are:

- How can a design proposal with inspiration from nature be made on the south residential yard in the neighborhood Lodbjurt in Umeå?
- How can a sustainable stormwater management be incorporated in the design proposal?

METHOD

The methods used in this thesis are:

BACKGROUND STUDY

The background study investigated and related to the question of what nature is and how it can be reflected in the design proposal. To thoroughly understand McHarg's theory his work "Design with Nature" was read and analysed. Publications on the subject of the nature of Västerbotten were also analysed and summarized. The purpose of this was to create a picture of how Västerbotten's nature looks like and why. This knowledge helped me to understand and develop the concept so that it could be applied to my design proposal.

REFERENCE PROJECT

During the beginning of the design process I visited and analysed two reference projects. The purpose of these visits was to get a better understanding for how a stormwater management can be incorporated in a design proposal. The projects also proved to be interesting from the point of view that they displayed how nature could be reflected (and not reflected) in a design proposal.

SITE VISITS AND INVENTORY

The residential area was visited on four occasions during the autumn of 2016. The visits were all documented through sketches, photos and notes. Complementary studies were made of old maps and documents (both historical and current ones) in order to get a better understanding of the area. The site inventory gave an understanding for both the site, the surrounding areas and the context that the area have been developed in.

ANALYSIS

After the inventory, an analysis based on the studies from the inventory and the sites visits were made. The analysis is inspired by Kevin Lynch's Site Analysis. A SWOT Analysis was also implemented as a complementary to the main analysis. The information from the results of these analyses were then used in the development of the design program. Additionally, they showed which parts of the residential yard that needed further development.

DESIGN PROPOSAL

With the knowledge of what a well-functioning residential yard should contain, the result of the inventory and analysis, the insights from the reference projects and also with the concept that I developed, a design proposal was created. The result was one of many considerations and sketches, and the final proposal was the one that responded the best to the aspects mentioned above.

RESULT

In this section the result of the thesis is presented.

BACKGROUND STUDY

The starting point of the background study was McHarg's theory, which states that landscape architecture should be inspired by nature. In his publication "Design with Nature", McHarg explains that the city and the nature are each other's opposites and that it is important to find a way to bring them together through design. McHarg also means that nature holds all of the answers to mankind's problems, including creating better environments for humans.

The residential yard is situated in Västerbotten and as such, the nature that McHarg writes about have been interpreted as and adapted to the nature of Västerbotten in this thesis. Västerbotten is a landscape that has been formed by the forestry and the isostasy, when the ice sheet melted the land rose which has created a coastal landscape consisting of low moraine hills and unique plants.

The primary forest of Västerbotten is today long gone and instead we see a landscape that consists of many different plant communities. Overall one could say that Västerbotten has a rich and vivid landscape.

REFERENCE PROJECT

The reference projects that were visited were Vaksala-Lunda, five kilometres from Uppsala, and Öbacka strand in Umeå. The visits pointed out

Map 1: The residential area is marked in red on the map. The residential yard is marked out in a dotted line. Nearby in the area a forest, plains, residential houses, a sport arena and an industrial area can be found.

Kartunderlag: GSD- Ortofoto © Lantmäteriet.

important insights of stormwater facilities, one example was the problem with algal blooms. It also proved to be interesting from a design point of view, in the aspect that it gave ideas of how spatiality could be created in order to create a nature like feeling.

SITE VISITS AND INVENTORY

The residential area consists of four buildings, one garage and three residential houses that each have three floors. There are approximately 70 apartments with a total of roughly 210 tenants. The site visits showed that the residential yard has many parking lots and a big grass field. The yard has a small patio but no playground. The yard also has a variety of trees.

ANALYSIS

The main challenge was that the yard lacked social rooms and spatial features. The yard did not have a connecting character and was perceived quite dull and empty. It was also quite open and did not have much content,

FIGURE 1: In the analysis it came to my attention that the residential yard lacked a playground. In the design proposal a playground for the children was created. The playground is inspired by the forest glade; the species that grows here are all from the glade, the ground is covered with bark which is a natural material, stones that represent nature are also used as climbing rocks and all of the equipment in the playground is made by natural materials.

except for the trees. There was no footpaths that crossed the yard, no playground for the children, only a big area that was occupied by parking lots.

THE DESIGN PROGRAMME

The design proposal is a result of the above-mentioned methods. One of the most important aspects with the design was to give the yard a strong and connecting character. It was also important to create social rooms and functions. This was done using different plant communities as a base, for example pine moorland, coastal landscape, meadow, grove and forest glade. For each one of these plant communities a room with a function was created. For example the playground is a social room that is inspired by the grove. This means that the plant material consists of plants from the grove and that the plants are arranged like how they would be in nature. The room is shaped by soft lines, inspired by those found in nature. The equipment and the groundcover are also made of natural materials. The same goes for the other rooms that are inspired by the other plant communities.

DISCUSSION

The purpose of this thesis was to explore how the nature of Västerbotten can be reflected in a design proposal by using the concept of getting inspiration from nature.

The result of my thesis is a design proposal for a residential yard, in which five plant communities from Västerbotten are represented. I will present a summary of the thoughts and discussions that came up during the design process. Followed by a proposal for possible continued studies on the subject.

The design proposal was challenging in the aspect that it was the first time I worked so intensively with a concept. Working with McHarg's theory required that I developed a strategy of how I wanted to translate his theory into design. As such, the design proposal is made based on my interpretation of McHarg's theory. If I were to evaluate how my design has responded to my concept, I would say that it has partly responded to it.

The environment that I created in this design proposal is inspired by nature, but it cannot be considered to actually be natural, since it is designed and constructed. Working with these questions made me realise the complexity of designing with nature as McHarg proposed.

From the literature I learned that residential yards can look very different and still be liked by the residents. Some yards in the literature had cultivation plots while others had poultry houses (Torseth Hulthén 2000, p. 90.). The design of my yard is based on the fact that the yard should be for everyone. I focused on creating good basic conditions for the residents. For example I created spaces where the residents could be without feeling observed, a factor that is mentioned as important in the literature by Torseth Hulthén (2000, p. 87).

During my design process new questions of interest to investigate arose. It would be interesting to do research and see if there is a public opinion of when nature is considered to be untidy or beautiful.

From this work I have learnt how a design proposal inspired by nature, can look like. I have also learnt that a design inspired by nature has its benefits, for example that it creates a connection to the surrounding landscape and supports native species. By letting nature be a source of inspiration new opportunities arise. These are some of the insights that I will bring with me to future projects.

SAMMANDRAG

Som student på landskapsarkitektsprogrammet har jag många gånger under utbildningen ställts inför utmaningen att gestalta hållbart. Hållbarhetsfrågan är idag aktuell, då större städer ställer större krav på funktionalitet och hållbarhet. När städerna växer sker det ofta på grönområdets bekostnad, vilket resulterar i att städerna blir allt mer hårdgjorda. Avrinningen ökar och problem uppstår.

På 1970-talet utvecklade den skotska landskapsarkitekt Ian McHarg en teori om att all landskapsarkitektur bör ske med naturen som förebild. McHarg menade att om det följdes så skulle människan erhålla många fördelar från naturen, till exempel skulle då ett mer hållbart kretslopp skapas i våra städer. I detta arbete har jag använt mig av denna teori som grund för ett koncept som används i det gestaltungsförslag som presenteras i detta arbete. Med konceptet undersökte jag hur en gestaltning som är inspirerad av naturen kan utföras samt vilka fördelar som kan erhållas från en gestaltning som skett med naturen som förebild. Syftet med arbetet är därmed att undersöka hur fem utvalda växtsamhällen från Västerbotten kan reflekteras i ett gestaltungsförslag genom att använda konceptet att inspireras av naturen.

Gestaltningen utfördes på en bostadsgård i Umeå stadsdelen Väst-Teg. Gestaltningen kan delas in i två sammanhängande delar. Den första delen utgjordes av att undersöka och förhålla sig till frågeställningen vad natur är, och hur den kan synas i gestaltningen. I detta fall undersöktes fem växtsamhällen som återfinns i Västerbotten. Ett val som grundas i att bostadsgården ligger i Västerbottens. Syftet med undersökningen var att skapa en tydlig bild av hur dessa växtsamhällen ser ut och varför det ser ut som det gör. Denna kunskap användes därefter för att renodla mitt koncept så att jag kunde applicera det på min gestaltning och utföra gestaltningen. Resultatet är därmed en tolkning av McHargs teori och växtsamhällena i Västerbotten. Den andra delen av gestaltningen innefattade att skapa en väl funderande bostadsgård för de boende och lösa de gestaltungsproblem som fanns på bostadsgården. Till dessa problem hörde att gården saknade viktiga rumsliga funktioner, sociala rum och en sammanbindande karaktär. Att åtgärda dessa punkter med hjälp av konceptet var därför också aktuella för gestaltningen.

Resultatet av gestaltningen är en bostadsgård som utöver dess koppling till Västerbottens natur också har de sociala värden som en välfungerande bostadsgård bör ha. Att gestalta med naturen i Västerbottens har gett mig värdefulla insikter om de fördelar som kan fås av naturen. I detta projekt kunde dels en hållbar dagvattenhantering skapas som en följd av att gestalta med naturen, dels fick gestaltningen också en koppling till det kringliggande landskapet samtidigt som inhemska arter stöds. Som McHargs teori säger så finns det alltså många fördelar att hämta om en gestaltning sker med naturen som förebild.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INTRODUKTION

PROBLEMFORMULERING	10
SYFTET	11
Frågeställning	11
AVGRÄNSNING	11
MÅLGRUPP	11
LÄSANVISNING	11
METOD	12
Förstudie	12
Studie av referensprojekt	13
Platsbesök och inventering	13
Analys	13
Gestaltning	14
BEGREPPSFÖRKLARING	14

FÖRSTUDIE

McHARG - DESIGN WITH NATURE	15
FÖREBILDER	15
SAMMANFATTNING AV FÖRSTUDIEN	19

STUDIE AV REFERENSPROJEKT

VAKSALA-LUNDA VÄSTRA	20
ÖBACKA STRAND	22
SAMMANFATTNING AV REFERENSPROJEKTEN	25

BESKRIVNING AV RESULTAT

KVARTERET LODJURET	26
KONCEPTET	26
INVENTERING	27
Översiktlig beskrivning	27
Växtmaterial	28
Klimatstudie	28
Bilder från platsbesöken	29
ANALYS	33
SWOT-analys	33
GESTALTNINGSPROGRAM MED FÖRKLARING	34
GESTALTNINGSPROCESSEN	37
RESULTATET AV GESTALTNINGEN	40
Äng, lund och skog	40
Tallhed	40
Kustlandskap	41
Dagvattenlösningar	41
Presentation	42

DISKUSSION

METOD	43
KONCEPT	43
GESTALTNING	45
FORTSATT FORSKNING	47
SAMMANFATTNING OCH AVSLUTANDE TANKAR	47

KÄLLFÖRTECKNING

BILDKÄLLOR OCH UPPHOVSRÄTT	50
----------------------------	----

INTRODUKTION

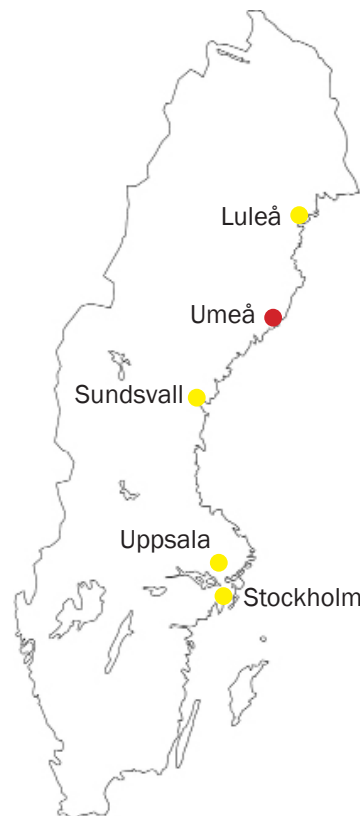
Idag är frågan om hur hållbara samhällen kan skapas ytterst aktuell. Våra städer växer och ett resultat av detta är ökad avrinning och stigande temperaturer och medföljande problem (Boverket 2010). Redan på 1970-talet var urbaniseringen och städernas framväxt ett aktuellt ämne. Det var på denna tid som teorin om att våra städer bör utvecklas i enighet med naturen utformades av den skotska landskapsarkitekten Ian McHarg. Han menade att om människan kunde skapa städer i naturens avbild så skulle hållbara och attraktiva samhällen kunna utvecklas (McHarg 1992, ss. 5-7).

Detta synsätt på människans förhållande till naturen, som McHarg presenterar är relativt nytt. Om vi går tillbaka några årtionden från nu i historien fanns en uppfattning av att människan stod över naturen. I denna tid ville människan vara naturens erövare och det skulle bland annat synas i utformningen av våra gröna rum. På senare år har detta synsätt förändrats och människan vill nu söka enighet med naturen (McHarg 1992, s. 24). Bokalder och Block (2014, s. 10) delar denna uppfattning och menar att människan har fått ett nytt synsätt att se på naturen. De menar att det är ett resultat av att vi idag vet mer om ekosystemen, klimatet och de utmaningar som vi står inför. Att kunna använda sig av de fördelar som naturen ger är enligt Bokalder och Block lösningen på många av de problem som följer med urbaniseringen.

En fördel som människan kan få från naturen är ett hållbart kretslopp (McHarg 1992 s. 29). I sitt verk skriver McHarg (1992 s. 189) att de som bor på landsbygden och vistas mer naturen generellt är friskare än människorna som bor och vistas i staden. Genom att låta naturen ta plats i staden kommer människan att få en mer attraktiv boendemiljö samtidigt som ekosystemen blir stabilare (Winter 2016, s. 30).

I detta arbete har jag undersökt hur en gestaltning som är inspirerad av naturen kan utföras på en bostadsgård i Umeå. Bostadsgården byggdes i slutet av 1950-talet och ett generationsskifte har skett i bostadshusen samtidigt som gården med åren kommit att utarmats på sitt innehåll. I gestaltningen har jag strävat efter att skapa en välfungerande bostadsgård som uppfyller de krav som de boende kan tänkas ha på sin boendemiljö.

Jag har i arbetet inspirerats av McHargs teori och gjort min egen tolkning av den. En tolkning som har varit att gestalta med fem utvalda växtsamhällen från Västerbotten. Tanken är att gestaltningen av bostadsgården ska bidra till att skapa en hållbar bostadsgård som de boende kan nyttja och uppskatta.

Sverigekarta som visar var i landet som Umeå är beläget.

PROBLEMFÖRMULERING

Arbetets problemformulering är tvådelad. Den första aspekten är att gestaltningen har sett till de funktioner som en välfungerande bostadsgård behöver för att vara omtyckt och uppskattad av de boende. Den andra aspekten berör gestaltningens koncept. Eftersom gestaltningen har skett med inspiration från naturen så har en viktig del av arbetet gått ut på att undersöka vad natur är och hur den kan synas i gestaltningen av bostadsgården. En betydande del av arbetet har därför gått ut på att finna en balans mellan konceptet och gårdens sociala funktioner. Specifika gestaltungsutmaningar, kopplade till bostadsgården, har även varit aktuella att bemöta och lösa. Exempel på detta var att bostadsgården uppfattades sakna viktiga sociala funktioner och upplevdes sakna en sammanhängande karaktär. Gestaltningen av bostadsgården bygger på att lösa dessa utmaningar

och skapa en väl fungerande bostadsgård inspirerad av naturen.

SYFTET

Syftet med arbetet är att undersöka hur fem utvalda växtsamhällen från Västerbotten kan reflekteras i ett gestaltungsförslag genom att använda konceptet att inspireras av naturen.

FRÅGESTÄLLNING

Frågeställningen består av två frågor. Den första undersöker hur naturen kan synas på den specifika bostadsgården. Den andra frågan undersöker hur dagvattenhanteringen kan gestaltas och anpassas på bostadsgården. Den hållbara dagvattenhanteringen anses vara en följd av att gestalta med naturen.

- Hur kan en gestaltning med inspiration av naturen utföras på den södra bostadsgården i kvarteret Lodjuret, Umeå?
- Hur kan en hållbar dagvattenhantering införlivas i gestaltningen?

AVGRÄNSNING

Arbetet är ett idéförslag vilket betyder att det inte är ett fullständigt projekt, det vill säga inga projekteringshandlingar presenteras. Ett gestaltungsförslag med växter presenteras men kvalitetsspecifikationer för växterna anges inte. Förslag på markmaterial presenteras. I arbetet har aspekter som skötsel och ekonomi inte undersökts i någon större grad. Huvudfokus för gestaltningen har istället varit att undersöka vad som ska finnas på en bra bostadsgård och vilka funktioner som är mest betydelsefulla. Målgruppen för gestaltningen är de boende på bostadsgården, vilket varit en utgångspunkt som funnits med under gestaltungsprocessen.

En del av arbetet har bestått av att gestalta en hållbar dagvattenhantering på bostadsgården. För att få en översiktlig bild över detta har enklare beräkningar gjorts på dagvattenanläggningarnas kapacitet att omhänderta dagvatten.

MÅLGRUPP

Arbetet riktar sig till landskapsarkitekter och studenter inom landskapsarkitektur som har ett intresse av gestaltning av bostadsgårdar.

LÄSANVISNING

Arbetet redovisas i två delar, varav den första av dessa är en skriftlig rapport som redogör processen bakom gestaltningen. Den andra delen bygger på kunskapen som redovisas i den första delen. Här redovisas resultatet av gestaltningen i form av fyra A1 planscher. Resultatet av gestaltningen går att läsa som en separat del men för en helhetsbild av gestaltningen och gestaltungsvalen rekommenderas att de två delarna läses i kronologisk ordning.

METOD

Arbetets grund baseras på en förstudie samt studie av referensprojekt. Dessa delar har lagt grunden för gestaltungsprocessen som i sin tur utgörs av platsbesök, inventering, analys och gestaltning.

FÖRSTUDIE

Arbetet inleddes med en förstudie där McHargs verk, "Design with Nature" från år 1967, lästs i sin helhet. I sitt verk presenterar McHarg sin huvudsakliga teori om att all gestaltning ska ske med naturen som förebild. Jag upplever att teorin som McHarg presenterar har fallit i glömska under de senaste åren. Jag har själv inte kommit i kontakt med varken McHarg eller hans teori under utbildningen och vill därför lyfta detta ämne då jag anser att det är aktuellt i dagens samhälle.

En del av förstudien utgjordes av att undersöka och förhålla sig till frågeställningen vad natur är, och hur den kan synas i gestaltningen. För att bredda min kunskap i ämnet tog jag hjälp av två böcker som behandlade detta, *Planting a New Perspective*, (2013) av Oudolf och Kingsbury och *Planting in a Post-Wild World – Designing Plant Communities for Resilient Landscapes* (2015) av Rainer och West. Jag fördjupade mig i avsnitten som behandlade konceptet natur. För att sedan kunna tillämpa McHargs koncept i min gestaltning blev det aktuellt att fokusera på fem utvalda växtsamhällen som finns i Västerbotten. Syftet med undersökningen var att skapa en tydlig bild av hur de utvalda växtsamhällerna ser ut och varför de ser ut som de gör. Denna kunskap användes därefter för att renodla mitt koncept så att jag kunde applicera det i min gestaltning.

För att få inspiration till bostadsgårdens utformning läste jag litteratur om gestaltning av bostadsgårdar. De böcker jag läste var: *I det gröna där vi bor* (1990) av Rolf Jacobsson, *Bra bostadsgårdar – här vill vi bo* (2000) av Kerstin Torseke Hulthén samt *Ulla Bodorff – Landskapsarkitekt 1913- 1982* (1988) av Claus Nowotny och Bengt Persson. Litteraturen presenteras inte i textform utan syns istället i huvudsak i gestaltningens utformning. Litteraturens viktigaste lärdomar och insikter var att en bostadsgård ska vara användbar, i den aspekten att det finns en plats för barnen att leka på och en plats för vuxna att vistas och mötas. En annan lärdom var vikten av att skapa en tydlig avgränsning runt bostadsgården och det som är utanför. Insynsskydd är också viktigt på en bostadsgård, framförallt om gårdens yta är stor.

En sökning om dagvattenanläggningar utfördes på sökmotorn Google och söktjänsten Scopus. Sökorden som användes var: Resilient + landscapes, stormwater + urban, urban runoff, ekologisk dagvattenhantering, dagvattenanläggningar. Träffarna sorterades efter relevans för ämnet och senast publiceringsdatum. Likasom litteraturen om bostadsgårdar så presenteras inte resultatet av studierna om dagvattenanläggningar i texten utan resultatet syns i min gestaltning. Referensprojekten utvecklade min förståelse av att gestalta med olika dagvattenanläggningar. Några lärdomar jag fick var att en hållbar dagvattenhantering medverkar till att skapa resilienta samhällen och ökar den biologiska mångfalden (Simmons 2009, s. 3). Det finns också många hydrologiska fördelar med grönstruktur och icke hårdgjorda ytor då dessa renar mark och vatten, minskar ytvavrinningen och magasinerar vatten (Boverket 2010b, s. 36). En annan viktig lärdom var kunskapen om att många av naturens landskap fungerar som naturliga svampar i och med att de upptar och renar regnvatten (Woods Ballard et al. 2015, s. 21).

STUDIE AV REFERENSProjekt

Två referensprojekt studerades och analyserades i arbetet. Fler projekt undersöktes och besöktes i ett första skede av arbetet, bland annat en bensinstation i Umeå som är gestaltad för att ge ekosystemtjänster, dessa redovisas däremot inte i arbetet. Det första projektet som redovisas är en dagvattendamm i en stadsdelspark i Vaksala-Lunda västra utanför Uppsala. Det andra referensprojektet är en bostadsgård i Umeå i stadsdelen Öbacka strand. Referensprojekten var i första hand valda efter kriteriet att ge inspiration till hur en gestaltning med en hållbar dagvattenhantering kan utföras, då båda projekten har en hållbar dagvattenhantering. Projekten visade sig dock vara givande att undersöka utifrån fler aspekter. Bostadsgården som ligger i Umeå var aktuell i den bemärkelsen att det både är en bostadsgård och att den ligger i Umeå. Projektet i Vaksala-Lunda var utformad med inspiration från den kringliggande naturen och blev därmed också intressant ur denna aspekt.

De båda referensprojekten besöktes under hösten 2016, vid tidpunkterna för besöken så var väderleken mulen.

PLATSBESÖK OCH INVENTERING

Ett första besök på kvarteret Lodjuret skedde i mitten av september år 2016. Vid tidpunkten för besöket var den geografiska avgränsningen ännu inte bestämd utan bostadsområdet och det kringliggande området inventerades översiktligt. Vid besöket utfördes också en första platsanalys. Ett andra besök gjordes i mitten av november, en tidig morgon. Ytterligare två besök gjordes i december, ett på morgonen och ett på eftermiddagen. Vid besöken dokumenterades gården genom fotografier och snabba planskisser.

Det som inventerades var: fasader, detaljer i området, växtlighet, markmaterial och områdets kontext. De snabba planskisserna dokumenterade rörelsestråk, målpunkter, barriärer, klimat och växtlighetens kvalitet samt utveckling.

Inventeringen gav en större förståelse för platsen. För att förstå kontexten som området utvecklats i kompletterades inventering med historiska litteratursökningar, en fornsökning och en analys av styrdokument från Umeå kommun. Styrdokumentet var: Umeås aktuella översiktsplan från 1998, den aktuella detaljplanen från 1955 samt Umeå kommuns fördjupade översiktsplan från 2011.

ANALYS

Inventeringen utgjorde grunden för analysen. I arbetet utfördes en analys inspirerad av Kevin Lynchs platsanalys och en SWOT-analys. Den Lynch inspirerade platsanalysen undersökte rumsbildningar, stråk och målpunkter (Lynch 1960). SWOT-analysen (Hay, Castilla 2006) pekade ut projektets styrkor, svagheter, möjligheter och hot, på engelska, Strengths, Weaknesses, Opportunities och Threats. Analysen redogör för både interna och externa faktorer på platsen. De interna faktorerna (styrkor och svagheter) utgörs av det som finns på platsen medan de externa (möjligheter och hot) utgörs av omgivningen och dessa kan inte påverkas av gestaltningen utan måste förhållas till (Hay, Castilla 2006). De externa faktorerna bedöms lämpliga att ta med i analysen då de är betydelsefulla för den övergripande förståelsen av bostadsgårdens omgivning. Faktorerna påverkar även gestaltningen över tid. De två analysmetoderna synliggjorde delar i gestaltningen som var extra betydande att arbeta vidare med och lade därmed grunden till gestaltungsprogrammet.

FIGUR 2: Analysmodellen SWOT med interna (styrkor och svagheter) och externa faktorer (möjligheter och hot).

GESTALTNING

Tidigt i arbetsprocessen styrdes min gestaltning av frågeställningen: "Hur kan en hållbar dagvattenhantering införlivas i gestaltningen?" och "vilka dagvattenanläggningar är lämpade för bostadsgården?" Genom att skissa i plan och perspektiv undersökte jag placeringar för dagvattenanläggningar. När jag skissade uppmärksammade jag att rekreativa- och sociala funktioner saknades på bostadsgården. Vid detta skede förändrades gestaltningens fokus. Det fortsatta arbetet styrdes av frågorna: "Vad ska finnas på en bra bostadsgård?" och "Vilka funktioner är viktigast?" Genom att använda mig av konceptet sökte jag efter att besvar dessa frågor. De sociala rummen och deras funktioner blev dem nya fokuspunkterna i min gestaltning. Skisser i plan och sektion undersökte placeringen av en tänkbar lekplats, en uteplats och öppna ytor. I skissen undersökte jag också hur naturen kunde avbildas. De olika skisserna ställdes i förhållande mot varandra och jag undersökte vad som hände om jag placerade rummen bredvid varandra samt långt ifrån varandra. I skisserna började jag undersöka hur karaktären av olika arter påverkade hur rummet uppfattades. Därmed ökade min detaljgrad samtidigt som konceptet utvecklades.

Mitt slutliga gestaltningsförslag är det förslag som jag ansåg svarade bäst på mitt koncept och de programpunkter som jag skapat utifrån inventering och analys. Ett av mina syften med gestaltningen var att den skulle innehålla en hållbar dagvattenhantering. Dagvattenhantering kom slutligen att bli ett resultat av att gestalta med naturen.

Renritandet av illustrationsplan och sektionerna skedde i AutoCAD och Adobe Photoshop. Perspektivbilderna baseras på foton tagna vid inventeringen av platsen som har bearbetats i Adobe Photoshop.

BEGREPPSFÖRKLARING

De följande begreppen har varit extra betydande för uppsatsen och här redogörs deras beskrivning och användning i uppsatsen.

BOSTADSGÅRD: Då begreppet bostadsgården nämns avses platsen där gestaltningen skett. Bostadsgården avgränsas till att omfatta den södra bostadsgården på kvarteret Lodjuret.

NATUR: I begreppet natur avses de miljöer utanför staden som inte är bebyggda. I detta arbete räknas även den kulturella miljön som natur.

LEKPLATS: Med begreppet lekplats avses i detta arbete ett område avsett för barnens lek. Lekplatsen är utrustad med olika lekredskap.

UTEPLATS: Begreppet uteplats avses i detta arbete vara ett socialt rum eller en samlingsplats som är utrustad med exempelvis sittmöbler och grill.

FÖRSTUDIE

För att besvara den första frågeställningen om, hur en gestaltning med inspiration av naturen kan utföras på den södra bostadsgården i kvarteret Lodjuret, Umeå, krävs kunskap om hur gestaltningen ska hämta inspiration från naturen. För att besvara denna frågeställning har jag i förstudien undersökt vad McHargs syn på naturen är. Jag har även undersökt fem utvalda växtsamhällen från Västerbotten. I denna sektion redovisas först McHargs teorier om hur landskapsarkitektur kan förhålla sig till naturen. Därefter presenteras de fem utvalda växtsamhällerna som återfinns i Västerbotten. Dessa är: kustlandskap, äng, tallhed, lund och skogsbyn.

McHARG - DESIGN WITH NATURE

McHarg vill i sitt verk "Design with Nature" dela med sig av sin teori om att landskapsarkitektur bör ske med naturen som förebild. Han menar att människan kan få många fördelar från naturen. Naturen skapar slutna kretslopp som i sin tur skapar hållbara samhällen. Andra fördelar som människan får från naturen är att den gör oss friskare och välmående (McHarg 1992, s. 189)

I sitt verk presenterar McHarg olika teorier för hur utvecklingen av våra städer bör ske. Teorierna handlar om att se till platsens naturliga förutsättningar, värdera dessa och därefter ta ett beslut om hur platsen ska utvecklas. Här menar McHargs också att det är av yttersta vikt att naturen tillåts att ta plats i staden. Människan är beroende av naturen och vi behöver den även i våra städer för att leva och frodas (McHarg 1992, s. 5). För att få läsaren att förstå detta så gör McHarg (1992, s. 25) en jämförelse mellan jorden och månen. Han berättar att det varken finns hav, atmosfär eller liv på månen och om människan skulle önska att kolonisera månen måste en imitation av livet och naturen på jorden skapas. Ett liv som på jorden oftast kan upplevas vara en självklarhet.

För att kunna skapa de hållbara städerna som McHarg (1992, ss. 10-11) talar om så förespråkar han tre grundläggande principer, dessa är att: gestalta med vad han kallar för små detaljer, till dessa ingår blommor, buskar träd och vatten. Att använda naturligt förekommande växter, plantera i oregelbundna mönster och skapa dynamiska planteringar är också viktigt. Grunden för en lyckad gestaltning enligt McHarg (1992, s. 7) är en gestaltning som sker med förståelse för naturen och dess processer.

Sammanfattningsvis går det att säga att McHarg vill låta naturen vara en förebild då staden ska utvecklas. McHarg (1992, s. 25) påpekar även hur viktig naturen verkligen är för människans överlevnad, för utan den skulle vi inte existera. McHargs (1992, s. 29) viktigaste lärdom blir därmed att vi människor måste bli bättre på att ta hand om vår natur och låta oss inspireras av naturens egna kretslopp som är källan till allt liv på jorden.

FÖREBILDER

Västerbotten ligger på nordliga breddgrader. Naturen som finns här har kommit att karaktäriseras av dess mångfald, inlandsisens tillbakagång med landhöjning och det skogsbruk som bedrivits genom historien (Persson 2012, s. 11). Det var under medeltiden som människor bosatte sig vid Västerbottens kust. På denna tid tillhörde inlandet samerna. Vid slutet av 1600-talet och början av 1700-talet så började staten finansiera nybyggen i

inlandet varpå många flyttade dit. På denna tid upptogs landet av urskog men för att få bete till kreatur så brändes delar av skogen ned (Persson 2012, ss. 110-111). Under denna tid hade skogsbruket inte kommit igång och skogarna ansågs sakna värde. På mitten av 1800-talet under industrialismens uppmärksammades skogars värde. Urskogen kom att försvinna och blev till virke, timmer och massaved. För att ersätta urskogen planterats nya skogar och då användes arter av grann och tall från bland annat Kanada. Idag är endast en halv procent av skogen i Västerbotten urskog (Persson 2012, ss. 115-116).

Västerbotten är därför ett landskap som till stor del består av planterad gran- och tallskog. Bilvägar och grusvägar går genom landskapet, omgivna av blommande diken. Där diken slutar tar skogsbrynen, skogen, jordbruksmarken och ängarna vid (Persson 2012, s. 35).

Skogsbrynet är övergången mellan skogen och det öppna landskapet. Beroende på de växtsamhällen som avgränsar till brynet så kan brynet vidta olika karaktärer. Några vanliga arter i de västerbottniska skogsbrynen är sälj, jolster, hägg, asp, björk, rönn och måbär (Skogsstyrelsen, u.å.). I skogslandskapet är klapperstensfält och svallgrus vanligt förekommande. Då de transporterats med inlandsisen då den smälte (Persson 2012, s. 10). En annan faktor som påverkat skogen i Västerbotten är samernas renskötsel. Renarna har betat fritt i landskapet och bidragit till ett öppnare landskap som innehåller många stigar (Persson 2012, s. 38).

Innanför skogsbrynet tar gran- och tallskogen sig vid. Här finns även partier av tallhed. Tallheden är ofta artfattig och karaktäriseras av berg i dagen och lågvuxna växter. Här växer tall tillsammans med mossor, ljung, lingon, krustätel, fårsvingel, stensöta och på mer näringsrika hedmarker finns frodigare örter (Anderberg 2016). Förr i tiden var skogsbränder mycket vanliga i skogarna. Tallen överlever ofta bränder, då den har tjock bark och kronan högt uppe. Detta gör att tallen kan bli mycket gammal. På den näringsfattiga tallheden kan tallen bli upp mot 800 år. På den rikare tallheden växer tallen tillsammans med gröna slöjor av bland annat, skogsfräken och linnea. Granskogen kommer med tiden att ta över beståndet av tall (Persson 2012, ss. 107-108).

Skogen med sina skogsbryn och tallhedar övergår i kustlandskapet. Kustlandskapet har genom landhöjningen kommit att få en unik natur. Utanför kustremsan reser sig en ung skärgård av morän. Kusten och dess skär är flacka och ofta är höjdskillnaden på land under tio meter (Persson 2012, ss. 21-22). Detta utseende är ett resultat av den senaste istiden. För cirka 10 000 år sedan var Västerbottens kustlandskap täckt av ett 250 meter djupt hav. De sista ismassorna efter istiden hade då försvunnit från marken. Efter att isen smält och belastningen på landet minskat så höjdes marken. Vid området runt Bottenviken har landhöjningen varit som störst i Sverige, eftersom att istäcket var som tjockast här. Som ett resultat av att isen smälte så höjdes landet cirka 750 meter. Höjningen av landet pågår fortfarande (Persson 2012, s. 7).

Efter att isen försvunnit från landskapet och marken sänkt sig så bosatte sig människan vid kusten. De första som bodde här levde på jakt och fiske (Persson 2012, s. 15). Idag kan kustens natur delas in i strandkant, kustskog och strandängar (Persson 2005, ss. 21,36).

Strandkanten och dess ständer karaktäriseras av sten och består av block, klapperstensfält och morän som svallats (Persson 2005, ss. 10, 36). Under vinters så höjs och sänks havet kraftigt detta gör att isen pressas uppåt och neråt. Med isens rörelse så kan stora stenar och block förflytas och hamna på nya ställen i landskapet. I detta klimat kan växterna inte överleva under längre tid och arter som har en kort livscykel lämpar sig därför

bättre för dessa miljöer. Ett exempel på en växt som klarar sig vid kusten är gultåtel. Gultåteln är mycket vanlig vid blockrika ständer vid Kvarken (Persson 2005, s. 29). Växterna som påträffas vid kusten är också rustade för att klara av låga- och höga vattenstånd. Andra växter vid strandkanten är strandögontröst, strandvänderot, strandförgätmigej och smalbladig strandveronika (Persson 2005, s. 36).

Kustskogen tar vid där strandkanten slutar. Här återfinns arter som pors, havtorn, hässlebrodd älggräs, vänderot, rödblåra, stenhallon samt trädarterna gråal och rönn (Persson 2005, s. 30). Gråalen blir oftast endast 30-40 år och då den försvunnit tar granskogen över. Kustgranskogarna, även kallade landhöjningsskogar karaktäriseras av marktäckande blåbär, hållmark med ljung och kråkris samt våtmarker (Persson 2005, ss. 48-50).

Vi kusten finns även de så kallade strandängarna (Persson 2012, s. 21). De är efterlämningar efter det slätter och bete som bedrivits vid Kvarken fram till 1950-talet. Många av alskogarna samt björk- och rönnskogarna som förekommer användes tidigare som lövängar och för bete och slätter (Persson 2005, s. 33). Högre upp i landskapet har liknande ängar förekommit. Röbäckslätten som idag är en av de största slätterna i norra Sverige var tidigare en äng. På 1700-talet växte här samma arter som kan hittas vid kusten, som exempelvis gråal, björk och vide. Träden stod glest mellan ängsblommorna. På denna tid var delar av slätten våtmark och havslinjen stod tre meter lägre än vad den gjort idag. Idag brukas stora delar av slätten som jordbruksmark medan vissa delar är planterad skog (Persson 2005, ss. 96-97).

På nutidens ängar finns högvuxna örter och gräs, bland annat smörboll, lundarv, midsommarblomster, och hässlebrodd. Det är fortfarande vanligt att det på den finns glesa bestånd av björk, en så kallad ängsbjörkskog, på ängarna. Träddarter som rönn, hägg och olika viden växer i anslutning till ängarna (Anderberg 2016b).

En annan miljö som uppkommit som ett resultat av slätter och bete är lunden. Lunden finns på näringsrika jordar som har god vattentillgång. Här växer träd och buskar av varierande ålder. Örterna som växer vid markskiktet är ofta ljusälskande och blommar våren innan träden fått sina löv och börjat skugga. Träden i lunden är ofta gamla lövträd som funnits på platsen innan betet och slätten tog vid (Naturvårdsverket 2012). Några av lövträden som växer i den Västerbottniska lunden är hägg och björk. De växer tillsammans med örter som fjälltolta, nordisk stormhatt, fjällkvanne, mjölkört och vänderot (Persson 2012, ss. 31, 37, 90).

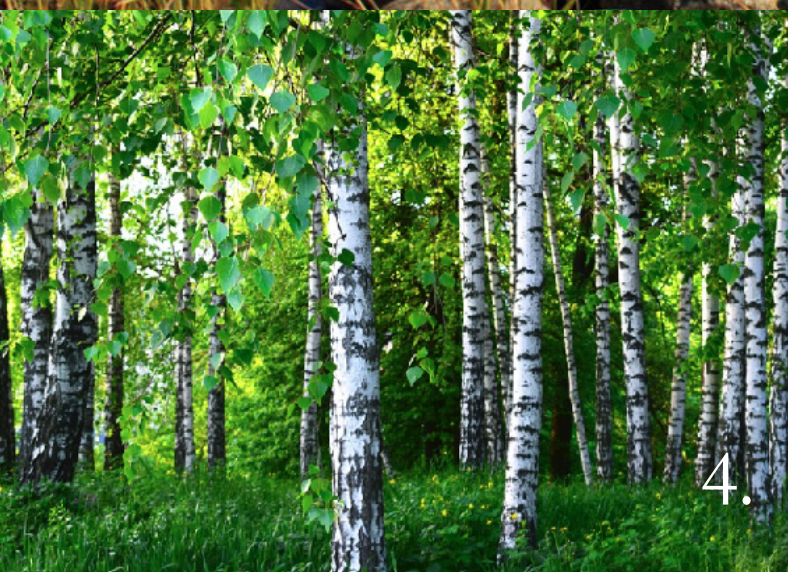
FIGUR 3: Västerbottens kustlandskap som formats av inlandsisen. Växterna vid strandkanten är anpassade efter de förhållanden som råder här (Foto I. Forsberg, 2011-07-30).

FIGUR 4: Vid kanten av skogen hittas skogsbrynet. Beroende på typen av skog så kan olika träddarter växa här, så som tall, gran eller björk (Foto Billy013, 2017-05-07).

FIGUR 5: På bilden syns lunden. Den karaktäriseras av näringsrik jord med ljusälskande örter. Lövträd och buskar trivs här (Foto Rednic, 2014-09-07).

FIGUR 6: En äng med olika arter av örter och gräs (Foto I. Forsberg, 2011-07-30).

FIGUR 7: Tallheden med av berg i dagen, tunn jordmån och låga örter (Foto Pexels, 2015-09-13).

SAMMANFATTNING AV FÖRSTUDIEN

Från förstudien kunde jag sammanfatta McHargs huvudtanke om att all gestaltning bör ske med naturen som förebild. McHarg (1992, s. 7) menar att det alltid är aktuellt att undersöka och förstå naturens processer. Om denna kunskap sedan kan appliceras i en gestaltning så kommer många fördelar från naturen kunna fås. Denna huvudtanken utgör grunden för min egna gestaltning. För att kunna gestalta en bostadsgård enligt McHargs principer så har jag använt mig utav tre principer som McHarg (1992, ss. 10-11) nämner i sitt verk, *Design with Nature*. Dessa tre principer är: att gestalta med små detaljer, så som blommor, buskar, träd eller vattenelement, att utgå ifrån ett naturligt förekommande växtmaterial samt skapa planteringar som består av oregelbundna mönster och är dynamiska. McHarg menar att det är dessa principer som bör styra gestaltningen. Om detta följs kommer gestaltningen att kommunicera med naturen.

Från förstudien fick jag kunskap om de fem utvalda växtsamhällena från Västerbotten som jag kommer att inspireras av i mitt gestaltungsförslag. Till min gestaltning kommer jag att fokusera på att efterlikna den karaktär som de fem växtsamhällena har. För att göra detta kommer jag att använda mig av de växter som är säregna för respektive växtsamhälle. Växterna berättar om historien bakom varje växtsamhälle och anses därför vara ett av de viktigaste elementen för min gestaltning. Placeringen av växterna är även en betydande faktor som berättar om naturens uppkomst. Därför kommer det i min gestaltning vara aktuellt att gestalta miljöer som påminner om naturens egen uppbyggnad och växtkomposition.

Strandkanten i kustlandskapet har en tydlig form och består av större svallsediment av sten och block. Mellan stenarna och blocken växer tåliga växter. Detta är ett element som jag vill ta tillvara på och avbilda i min gestaltning. Då kustlandskapet i Västerbotten består av många unika växter bör dessa också synas i gestaltningen. Formen på kusten är oregelbunden och detta skulle också vara intressant att avbilda i min gestaltning.

Tallhedens främsta egenskap är de karaktärsfulla tallarna som skapar ett mörkt rum. Under tallarna finns dock perenner som bildar ett rum av grönska. Tallarna och den gröna växtligheten skapar tillsammans ett attraktivt och karaktärsfullt rum. Något som jag vill skapa i mitt förslag.

Lunden och skogsbrynet skapar med sin varierande växtlighet halvöppna rum. Dessa karaktärer vill jag nyttja för att skapa sociala rum omgivna av insynsskydd. För att förstärka känslan av skogsbryn och lund vill jag också använda mig av arter från respektive växtsamhälle.

Ängen har en öppen karaktär som låter en se långt över landskapet. Blommande blommor tillför färg under sommaren och växternas vinterståndare skapar intressanta blickfång under vintern. Jag vill i mitt förslag nyttja den öppna karaktären för att både skapa ett rum som går att överblicka men också ett rum som sammanbinder bostadsgården och ger den varierande färg och form.

STUDIE AV REFERENSProjekt

Här redogörs för de två referensprojekten Stadsdelsparken i Vaksala-Lunda västra, Uppsala och Öbacka strand, Umeå. Studien avslutas med en sammanfattning av mina lärdomar från projekten.

VAKSALA-LUNDA VÄSTRA

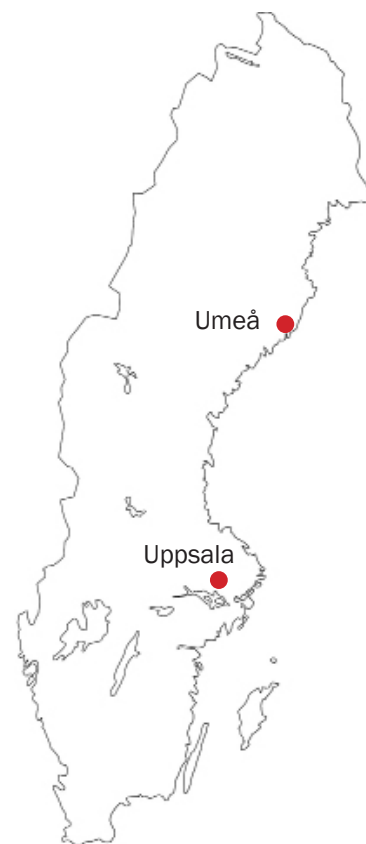
Vaksala-Lunda är ett nytt bostadsområde cirka fem kilometer nordöst om Uppsala där 700 bostäder byggs (Uppsala kommun 2007, ss. 2-3). Innan exploateringen var området ett skogs- och jordbrukslandskap, några äldre diken ledde bort dagvattnet från området. Dikena grävdes bort då området exploaterades och som kompensation av förlusten förordade kommunen att en lokal dagvattenhantering i området (Uppsala kommun 2007, s. 26) För att uppfylla detta har två dagvattendammar byggts i Vaksala-Lunda. En av dessa dammar är Vaksala-Lunda västra som ligger i områdets västra del i en stadsdelspark.

Stadsdelsparken är gestaltad av landskapsarkitektkontoret Karavan och i deras förslagshandling (2011) anges det att dagvattenhanteringen är en naturlig del av parkens gestaltning. Inspirationen till parkens utformning har hämtats från det kringliggande landskapet, vilket var anledningen till att jag undersökte projektet. Vidare i förslagshandlingen beskrivs växternas betydelse för gestaltningen. Växterna anses viktiga för parkens ekosystem och har i uppgift att stabilisera marken, rena vatten och skapa livsmiljöer för smådjur. I förslagshandlingen går det att läsa att våtmarksväxter och en fuktäng ska anläggas intill dammen. Runt dammen finns bryggor som tillgängliggör den för besökarna, som syns i figur åtta och nio.

Vid mitt besök i stadsdelsparken förvånades jag över hur olik parken var jämfört med förslagshandlingens beskrivning. Parken var mer karg och avskalad än vad jag förväntade mig och många av de element som var inspirerade av naturen, till exempel fuktängen och åkerholmarna saknades. En stor och välkött gräsmatta fanns i parken och den dominerade stora delar. För att tillgängliggöra dammen hade bryggor av trä anlagts i anslutning till dammens kanter. Dessa lät mig som besökare att komma nära vattnet. Vattnet i dammen var dock grumligt och hade rikligt med gröna alger. De gröna algerna hade uppkommit naturligt på platsen. De tog fokus från de planterade våtmarksväxterna och kontrasterade mot den välkötta och klippta gräsmattan. Eftersom gestaltningen skett med inspiration från naturen så kan algerna anses vara natur men i och med att resterande delar av gestaltningen var välkött och avskalad så upplevdes algerna som ett skräpigt inslag.

Vid mynningen av dammen rann dagvattnet ut i en smal bäck. Bäckens ringlade sig genom landskapet och hade ett fritt formspråk som kontrasterade mot dammens kantiga, se figur nio. I bäcken förekom också gröna alger.

Bredvid bäcken fanns en grusgång som följde landskapets naturliga former och bäckens formspråk. På sidan av grusgången fanns trädplanteringar som stod utspridda i oregelbundna mönster. Grusgången ledde fram till ett skogsparti, i och med detta kändes det som att parken tonades ut i det kringliggande landskapet, vilket då kommunicerade med tanken om att gestalta med den kringliggande naturen.

Sverigekarta som visar var de besökta projekten ligger.

FIGUR 8: En asfalterad väg leder fram till Vaksala-Lundas stadsdelspark. En öppen yta med sittplatser och trädplanteringar omsluter entrérummet. Från entrérummet kan besökaren antingen fortsätta parallellt med trädplanteringarna på en grusväg eller röra sig ut mot dagvattendammen. Bortanför stadsdelsparken syns skogen (Foto I. Forsberg, 2016-10-22).

FIGUR 9: En landgång av trä tillgängliggör dammen för besökarna som kan komma nära vattnet. På ena sidan av landgången finns ett skyddsräcke. För att ta sig ut på landgångarna måste besökaren också öppna en grind. Vattenväxter var planterade i dammen dock var algbloomning också påtaglig i dammen (Foto I. Forsberg, 2016-10-22).

FIGUR 10: Dammen övergår i en smal bäck som har ett mjukt och böjligt formspråk, vilket kontrasterar dammens kantiga formspråk. Träden som tidigare stått i en allé vid sidan av vägen övergår här till att stå i ojämna intervall. Vid slutet av bäcken övergår stadsdelsparken i skog. Det betyder att början av parken har ett strikt formspråk som övergår till ett allt mer friare formspråk som sen slutligen bli skog (Foto I. Forsberg, 2016-10-22).

FIGUR 11: En detaljbild på den problematik som finns med algbloomningen. Runt växterna har algerna spridit sig och tar fokus från gestaltningen (Foto I. Forsberg, 2016-10-22).

ÖBACKA STRAND

Öbacka strand är ett nytt bostadsområde i Umeå som ligger längs med Umeälven, öst om centrum. Bostadshusen är mellan sex och tio våningar höga och totalt finns 550 lägenheter i området (Umeå kommun 2014). I nära anslutning till området finns universitet, sjukhus och tågstation. Bostadsområdet omhändertar allt dagvatten lokalt på platsen (Umeå kommun 2013, s. 5). Detta och det faktum att Öbacka strand är ett bostadsområde gör det intressant som referensprojekt.

Som bostadsområde är Öbacka strand attraktivt. Många av de som bor här är äldre och pensionerade par med höga inkomster (hitta.se). Under mitt besök uppmärksammade jag hur lugnt och stillsamt som området upplevdes och att det var många människor som rörde sig i området. Bostadsområdet kändes lite som en grön oas. Genom att nyttja platsens befintliga topografi och kombinera denna med en riklig växtlighet så har en stark rumslighet kunna bildats, detta syns framförallt i bild nummer tolv. Många av växterna är relativt nyplanterade vilket gör att rummet blir överskådligt men i och med att planteringarna innehåller en variation av växter i olika färg och form så upplevs det inte som kargt och utsatt. Växtmaterialet som finns på platsen utgörs av växter som benämns som exotiska av Umeå kommun (2013). I planteringarna växer bland annat katsura, dvärgmandel, bergskörbär och ginnalalönn. De kompletteras av inhemska arter som björk och hägg.

Som bostadsgård innehåller Öbacka strand ett nätverk av ringlande gångstråk. Dessa skapar möjligheter för ett fritt rörelsemönster. Längst med gångstråken finns sociala rum med sittplatser. Sittplatserna har varierande vyer och känns därmed inbjudande. Vissa av sittplatserna är mer öppna och andra mer omslutna. Det som jag saknade på bostadsområdet, i och med att det är bostadsgårdar, var lekplatser för barnen. Anledningen till att detta inte fanns kan ha att göra med att de flesta som bor i området är äldre.

Dagvattenhanteringen i området bestod dels av en dagvattendamm och en bäck. Dammen är placerad i utkanten av området och vattnet från denna leds in i bostadsområdet i form av en bäck, vilken slutligen mynnar ut i Umeälven. Bäckens upplevs som en naturlig del av landskapet då den är uppbyggd av stenar av varierande storlek och form. Dammen känns å andra sidan konstruerad.

FIGUR 12: Ett brett spektrum av exotiska växter finns i området. I bakgrunden syns en av tågstationerna i Umeå. I bilden syns också topografin som skapar en dramatisk rumslighet (Foto I. Forsberg, 2016-09-11).

FIGUR 13: Utsikt från Umeå Östra mot bostadsområdet Öbacka strand. Bäckens tillsammans med topografin skapar en påtaglig rumslighet (Foto I. Forsberg, 2016-09-11).

FIGUR 14: På området fanns både mindre och större gångvägar. Här syns en mindre grusgång. Grusgången gav en känsla av att röra sig fram längst efter en landsväg (Foto I. Forsberg, 2016-09-11).

FIGUR 15: Dammen med sitt tydliga formspråk och frodiga växter. Björkarna i bakgrunden bildar en tydlig vägg och avgränsning. De påminner också om den inhemska naturen (Foto I. Forsberg, 2016-09-11).

FIGUR 16: Två tunnlar transporterar vattnet från dammen ner i bäcken. Bäckens är fylld av natursten och på kanterna växer växter (Foto I. Forsberg, 2016-09-11).

12.

13.

14.

15.

16.

SAMMANFATTNING AV REFERENSPROJEKTEN

Stadsdelsparken i Vaksala-Lunda västra är inspirerad av den kringliggande jordbruksmarken och har en hållbar dagvattenhantering i form av en damm och en bäck. Min förhoppning inför besöket var att jag skulle få förslag på hur jag kunde skapa en hållbar dagvattenhantering och lära om hur naturen kan synas i en gestaltning. Besöket klargjorde främst problematiken som finns med öppna dagvattenanläggningar och alger. Därmed fick jag ett tydligt exempel på att det inte alltid är lämpligt att gestalta med öppna dagvattenlösningar.

Trots att stadsdelsparken var inspirerad av den omgivande naturen så kändes kopplingen till denna vag, om jag inte vetat om kopplingen innan hade jag nog inte upplevt detta själv. Det fanns vissa element som kändes naturlika, dels de oreglbundna trädgrupperna som var planterade uppe på en kulle och dels de våtmarksväxter som fanns kring dammens kant. Den välklippta gräsmatten och de breda asfaltsvägarna dämpade dock mitt intryck av natur.

En lärdom som jag tar med mig från besöket var formspråket. Formspråket gick från att vara kraftigt och kantigt till mjukt och böljande. Den mjuka övergången upplevdes naturlig och är ett fromspråk som kanske blir aktuellt att använda i min gestaltning.

Bostadsområdet Öbacka strand gav till skillnad från Vaksala-Lunda västra exempel på en fungerande dagvattendamm med tillhörande bäck. Gestaltningen av Öbacka strand har utgått från att ta tillvara på platsens naturliga förutsättningar, närheten till älven och topografin. Genom platsen befintliga topografi och i kombination med växtlighet skapades en tydlig rumsbildning. Området upplevdes på ett sätt också mer naturligt än Vaksala-Lunda västra trots att växtmaterialet bestod av exotiska väster. Detta kan ha berott på den stora mängd växter som användes, vilket gjorde att området blev väldigt grönt och frodigt. Det fanns även flera gångstråk som möjliggjorde ett fritt rörelsemönster inne på bostadsområdet.

I min gestaltning kommer det vara aktuellt att både ta tillvara och utgå ifrån platsens naturliga förutsättningar, skapa gångstigar som möjliggör ett fritt gångmönster och använda frodiga växter för att efterlikna naturen.

BESKRIVNING AV RESULTAT

Resultatet av gestaltningen redovisas i huvudsak på A1-affischerna. Här beskrivs förslaget kontext, utgångspunkter och de val som varit av betydelse. På affischerna presenteras en förenklad bild av den inventering och analys som utförts på bostadsgården på kvarteret Lodbjuret. De beskrivs mer utförligt här nedan. Avslutningsvis beskrivs och diskuteras gestaltningens koncept och arbetsprocessen.

KVARTERET LODBJURET

Kvarteret Lodbjuret ligger i stadsdelen Väst-Teg. Kvarteret angränsar till Riksvägen i söder och Bryggargatan i norr. Nära kvarteret, på andra sidan av Riksvägen finns ett mindre rekreationsområde med elljusspår. Bortanför skogen utvidgar sig Röbbäcksslätten som idag används för bete och jordbruk. Slätten är den största slätten i Sverige norr om Uppsala (Persson 2005, s. 93).

Mellan åren 1953- 1956 byggdes de sex trevåningshusen som idag står på kvarteret Lodbjuret (Västerbottens museum 1987, s. 138).

Karta 2: Gestaltningen har utförts på den södra bostadsgården av kvarteret Lodbjuret. Bostadsgården markeras i kartan med en svart streckad linje. I närliggande område finns industrier, bostäder samt rekreationsområde. Rekreationsområdet övergår i Röbbäcksslätten, ett vidsträckt slättlandskap som på 1700-talet var en äng. Skogen och ängen har inspirerat förslaget.

Kartunderlag: GSD- Ortofoto © Lantmäteriet.

KONCEPTET

Det koncept som jag valde för min gestaltning baseras på McHargs tanke att gestalta med inspiration från naturen. Gestaltungsförslagets koncept utgick därmed från fem utvalda växtsamhällen som återfinns i Västerbotten. I denna inkluderas både den inhemska naturen men också den kulturellt påverkade naturen. Att arbeta med ett inhemskt växtmaterial motiveras främst med att det skapar en koppling till kringliggande landskap och natur, och att det även gynnar och stärker den befintliga biologiska mångfalden genom att skapa olika typer av habitat.

Det västerbottniska landskapet sträcker sig från fjälllandskap i väst till kustlandskap i öst. Eftersom landskapet är stort ryms här många olika växtsamhällen. I förslaget har jag lagt fokus på kustlandskapet, ängen, tallheden, lunden och skogsbrynet. Att gestalta med kustlandskapet grundas i att växterna vid stranden kan överleva perioder av både torka och översvämning. Växterna är också salttåliga. Detta är egenskaper som gör att

växterna är fördelaktiga i till exempel en regnbädd (Öman 2008, s. 8).

Att låta tallheden bli en del av förslaget blev ett självklart val då det idag redan växer tallar på bostadsområdet. I närheten av bostadsområdet finns ett rekreativsområde med en tall- och granskog.

Det tredje växtsamhället som återfinns i min gestaltning är ängen. Den är inspirerad av den närliggande Röbbäcksslätten. På 1700-talet var Röbbäcksslätten ett ängslandskap med glesvuxna träd av arterna björk, gråal och vide. Marken slåttades och betades för att användas som vinterfoder till betande djur. Då marken låg lägre i landskapet under denna tid så var delar av ängen våtmark. Ängar av denna typ är fortfarande förekommande längst med Kvarnen (Persson 2005, s. 96). Detta motiverade mig att vidareutveckla ängslandskapet.

INVENTERING

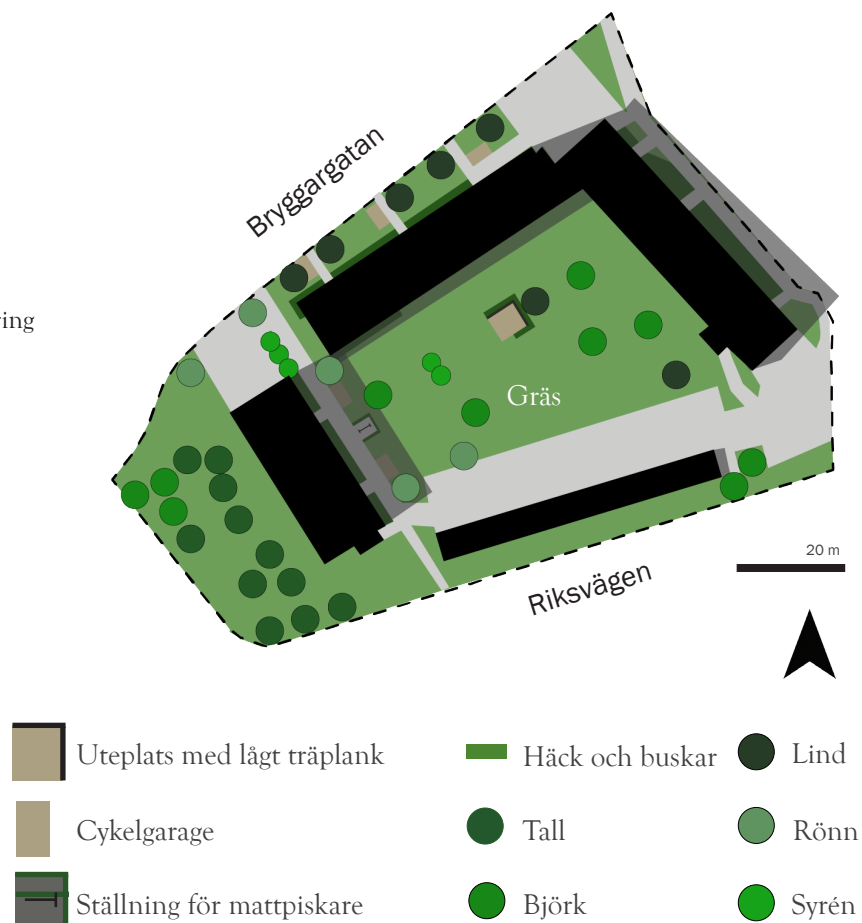
Här nedan följer den kompletta inventeringen av bostadsgården. På A1-affischerna presenteras en förenklad bild av inventeringen i plan.

ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING:

Området består av tre bostadshus som är bostadsrätter. De som bor i området är i genomsnitt i medelåldern. Bostadshusen består av tre våningar, de har stående träpanel i ljusa färger och vissa lägenheter har balkonger. Många av balkongerna är riktade in mot gården.

Gården består av en stor gräsyta som har några äldre exemplar av i första hand björk och lind. Runt om gården och vid sidan av entréstråken finns breda asfaltsvägar. Parallellt med asfaltsvägen finns också många parkeringsplatser och en röd garagelänga. Gården lutar svagt mot sydost.

FIGUR 17: En översiktlig inventering som visar vad som finns idag på bostadsgården.

VÄXTMATERIAL

På gården växer några äldre exemplar av björk och lind, de är troligen planterade i samband med byggandet av bostadshusen på 50-talet. I mitten av gården finns en uteplats som omges av björkspirea och syren. Vid sidan av bostadshusen finns också planteringar med björkspirea, aronia och syren. I några av häckarna finns också inslag av hägg.

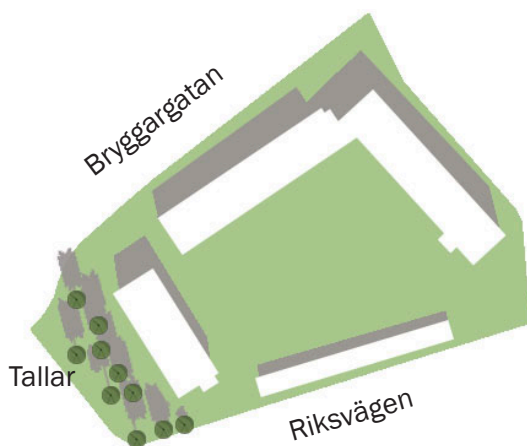
Längst med Bryggargatan är nya trädtrader av rönn och lind planterade. Rönnarnas utveckling är av det sämre slaget.

Innanför tomtgränsen men på utsidan av bostadsgården, på den västra sidan växer tio kraftfulla tallar med en höjd av cirka 12 meter. Tallarna har en stark identitetsskapande karaktär. På samma yta som tallarna växer också tre björkar.

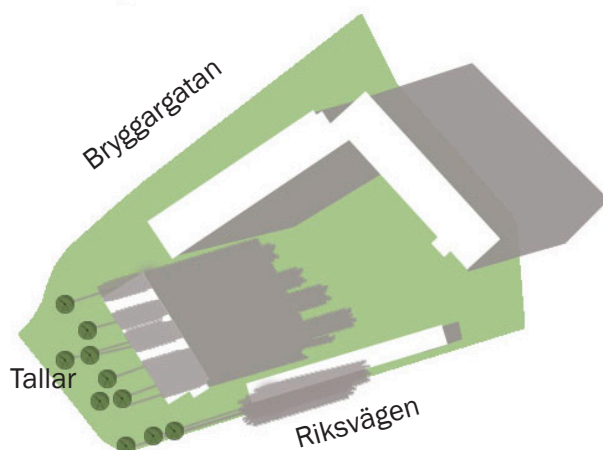
KLIMATSTUDIE

Då dagvattenanläggningar anläggs på bostadsgården så har det varit av intresse att undersöka några grundläggande klimatdata. Det har även varit av intresse att utföra en solstudie, dels för att få en tydligare bild över var skuggtåliga eller ljusälskande växter ska planteras och dels även var de sociala rummen som uteplats eller lekplats ska placeras.

Årsnederbörden i Umeå har under de senaste åren varit mellan 500-700 millimeter (SMHI 2015a). Av årets 365 dygn har 100 dygn en nederbörd på minst 1 millimeter (SMHI 2015c). Vinter är nästan sex månader lång i Umeå. Under föregående vinterår, 2015-2016, föll den första snön den 19e november i Umeå och låg kvar till den 17e april (SMHI 2015b). Föregående år var snöfattigare och snön tillkom då inte förrän i slutet av december. Här nedan presenteras en sammanfattad solstudie som gjorts på bostadsgården. Träden i solstudien utgörs av de befintliga tallarna som återfinns på gårdens baksida. Tallarna är de enda träden som sparas till gestaltningen. Genom solstudien vill jag undersöka möjliga lägen för placering av nya växter, beroende på anspråket av respektive art.

FIGUR 18: Solstudien visar skuggan på gården under vår- och höstdagjämning klockan 12.00. Stora delar av gården befinner sig i soligt läge. Delar av entréstråken och området med tallar befinner sig i skugga. Eftersom merparten av gårdens öppna ytor befinner sig i sol så finns många lämpliga platser att placera de sociala rummen på.

FIGUR 19: Solstudien visar skuggan på gården under vår- och höstdagjämning klockan 17.00. Skuggan har vandrat och halva innergården är skuggig. Den andra resterande halvan har kvällssol. Två av tre entréstråk är i skuggan. Växterna som planteras här bör därför kunna klara av skuggiga förhållanden. Ena halvan av gårdens mitt har kvällssol. Här skulle det vara lämpligt att placera en uteplats.

BILDER FRÅN PLATSBESÖKEN

Här presenteras ett urval av de bilder som togs i området under inventeringen.

FIGUR 20: En av entréerna till ett av bostadshusen. I anslutning till trappuppgångarna finns ett cykelställ. Intill fasaden är björkspireor planterade (Foto I. Forsberg, 2016-09-11).

FIGUR 21: Cirka 15 procent av bostadsgårdens totala yta upptas av hårdgjorda ytor, exkluderat byggnaderna. Dessa ytor utgörs av parkeringar och bilvägar. På bilden syns ett garage, parkeringar och garageportar (Foto I. Forsberg, 2016-09-11).

FIGUR 22: Utmed entréstråket som leder in på bostadsgården har en trädrad av rönn planterats. På bildern syns också två cykelparkeringar (Foto I. Forsberg, 2016-09-11).

FIGUR 23: En häck av björkspirea vid sidan av ett av bostadshusen. Dagvattnet från taken leds direkt ned i ledningsnätet (Foto I. Forsberg, 2016-09-11).

FIGUR 24: På gården finns en uteplats som är utrustad med sittplatser och grill. En plantering och ett plank omger platsen. Några björkar växer på gården. De antas vara planterade i samband med att området byggdes på slutet av 50-talet (Foto I. Forsberg, 2016-09-11).

FIGUR 25: På bilden syns ett av de tre entréstråken som ligger längst med bostadshusens ingångar. Längst med stråket finns planteringar av björkspirea. Idag finns inget utrymme för att lägga snö vid trappuppgångarna då spireorna tar upp utrymmet (Foto I. Forsberg, 2016-09-11).

FIGUR 26: Bostadsgårdens nord- västra sida med tallar, sett från andra sidan av Riksvägen. Tallarna är kraftiga och karaktärsfulla (Foto I. Forsberg, 2016-11-20).

FIGUR 27: Gården sedd från en av områdets parkeringar. Gården är ljus, trots att det är i slutet av november (Foto I. Forsberg, 2016-11-20).

FIGUR 28: På vintern är björkspireorna ett ensamt blickfång längts med trappuppgången (Foto I. Forsberg, 2016-11-20).

FIGUR 29: Gården i slutet av november. I förgrunden syns mattpiskställningen inramad av måbär (Foto I. Forsberg, 2016-11-20).

FIGUR 30: Parkeringen på gården. På vintern är gränsen mellan gårdens parkeringen och gräsyta tydlig (Foto I. Forsberg, 2016-12-29).

FIGUR 31: Entréerna vid Bryggargatan. Spåren från de boende går huller om buller och det finns ingen tydlig rumsavgränsning som visar var entréstråken går (Foto I. Forsberg, 2016-12-29).

FIGUR 32: Trots en stor tillgänglig yta så var gården tom på besökare under mina tre besök. Här syns gården i slutet av december, björkarnas stammar och snön lyser upp landskapet (Foto I. Forsberg, 2016-12-29).

28.

29.

30.

31.

32.

ANALYS

Här nedan presenteras den SWOT-analys som applicerats på kvarteret Lodjuret. En analys inspirerad av Kevin Lynchs platsanalys har också tillämpats. Den presenteras på A1-affischerna.

SWOT-ANALYS

En SWOT-analys utfördes för att bedöma bostadsgårdens styrkor, svagheter, möjligheter och hot.

Styrkor

- En stor area av tillgänglig grönyta
- Många äldre karaktärsfulla träd inom området, främst tall och björk
- Mitten av gården har sol under större delen av dagen

Svagheter

- Många av bostadsgårdens entréer ligger ut mot gatan vilket gör att de boende endast rör sig i utkanten av området
- Uteplatsen upplevs utsatt då den är placerad i mitten av gården
- Entréerna upplevs karga
- Växtligheten på gården känns utspridd och osammanhängande, vilket gör att växterna upplevs karga
- Cirka 15 procent av gården består av hårdgjorda ytor och parkeringsplatser vilket gör att de hårdgjorda ytorna är visuellt dominerande
- Gården består endast av ett stort rum och saknar små rum
- Gården saknar viktiga gångstråk som tillgängliggör gården för alla boende
- Gården saknar också viktiga sociala rum, så som en lekplats för barnen

Möjligheter

- Närhet till kringliggande skogs- och slättlandskap, t ex Röbbäckslätten vilket gör att bostadsområdet har nära till rekreationsområden

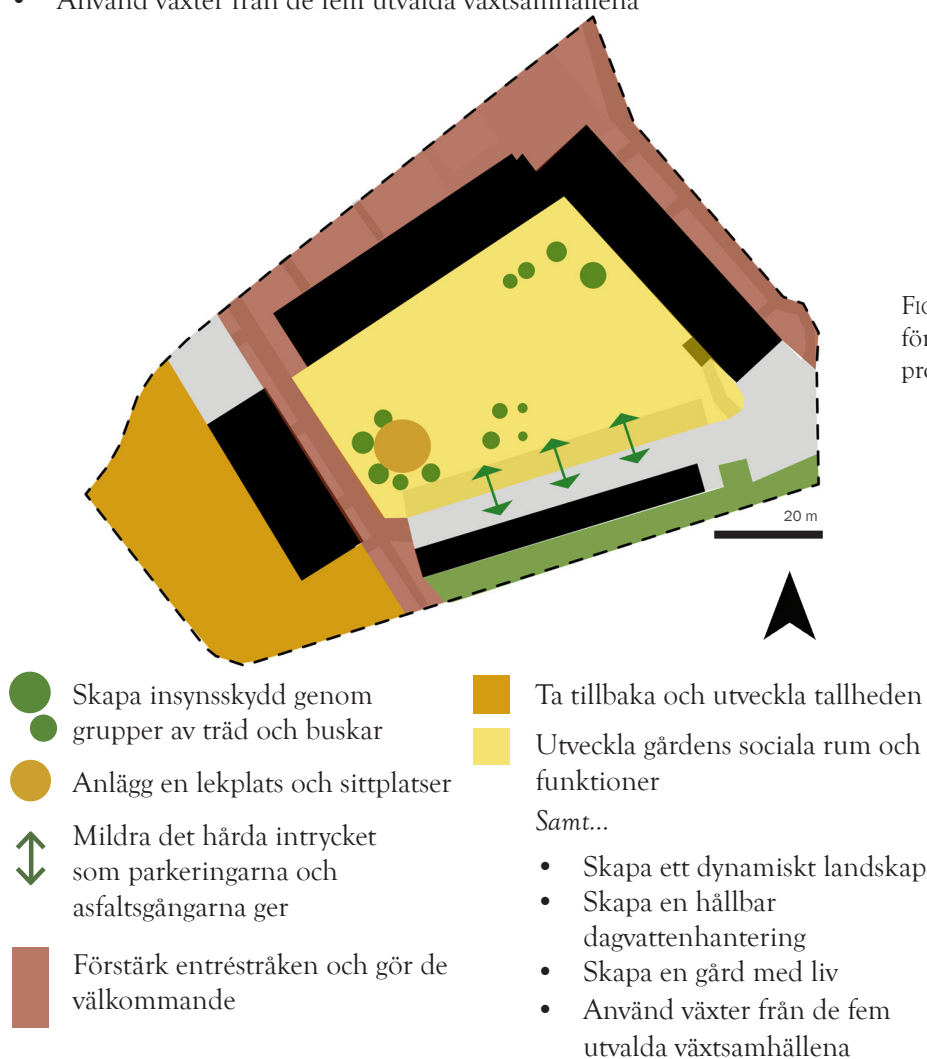
Hot

- Stor närliggande väg, Riksvägen, som är relativt högt trafikerad. Vägen medför buller och skär av spridningskorridorer.
- Många cyklister och gångare som färdas runt om och intill entréerna av området vilket ger en risk för slitage

GESTALTNINGSPROGRAM MED FÖRKLARING

I detta stycke presenteras först programpunkterna med tillhörande programplan. Därefter förklaras och motiveras de valda programpunkterna. Gestaltungsprogrammet är ett resultat av inventeringen och analyserna som utförts på bostadsgården. Tanken är att programpunkterna ska uppfyllas genom konceptet och gestaltningen.

- Skapa insynsskydd genom grupper av träd och buskar
- Anlägg en lekplats och sittplatser
- Mildra det hårda intrycket som parkeringarna och asfaltgångarna ger
- Ta tillbaka och utveckla tallheden
- Förstärk entréstråken och gör de välkommande
- Utveckla gårdens sociala rum och funktioner
- Skapa ett dynamiskt landskap
- Skapa en hållbar dagvattenhantering
- Skapa en gård med liv
- Använd växter från de fem utvalda växtsamhällena

FIGUR 33: Programplanen för bostadsgården med tillhörande programpunkter.

Skapa insynsskydd genom grupper av träd och buskar

Stora delar av gården upplevdes som öppna och utsatta i och med avsaknaden av träd och mindre buskar. Det blev därför aktuellt att öka bostadsgårdens insynsskydd, både i mitten av gården men även runt om gårdens kanter. Genom att skapa rumlighet med växternas volys så kunde detta möjliggöras.

Anlägg en lekplats och sittplatser

Det finns få sittplatser på bostadsgården idag. I den nya gestaltningen föreslås fler sittplatser som är utspridda på gården i olika lägen. Vissa sittplatser har

kvällssol medan andra är i skugga, vissa omsluts av växtlighet medan andra är mer öppna.

Bostadsgården saknade en lekplats. Lekplatsen anses enligt litteraturen vara ett av de viktigaste rummen på bostadsgården (Torseke Hulthén 2000, s. 88), vilket motiverade gestaltandet av en lekplats. Lekplatsen omsluts av träd för att få lövskugga och växtligheten som bygger upp rummet utgörs av växter från skogen. Det skapar en egen oas för barnen, ett litet skogsbyn.

Mildra det hårda intrycket som parkeringarna och asfaltgångarna ger

På gården ersätts delar av de hårdgjorda parkeringarna med ängsmark eller armerat gräs, för att dämpa intrycket av de hårdgjorda ytorna. Det armerade gräset bidrar till att mjuka upp gränsen mellan gården och parkering. Fler cykelparkeringar anläggs för att främja cyklandet i området.

Ta tillbaka och utveckla tallheden

Från analysen framkom det att tallheden uppfattades som en bortglömd och utsatt plats. För att kunna motarbeta denna upplevelse så byggdes tallhedens karaktär vidare på.

Förstärk entréstråken och gör de välkommande

På bostadsgården finns tre entréstråk och de är det första som de boende möts av när de kommer in i området. Analysen visade att de nuvarande entréstråken är osammanhängande och saknar rumskapande planteringar. Jag ville därför tillföra en ombonad och välkommande känsla längst efter stråken. För att göra detta blev det aktuellt att arbeta med volymsskapande växter som kunde ge en känsla av rumsindelning och identitet. För att ytterligare sammanbinda stråken och förstärka identiteten användes växter från det västerbottniska kustlandskapet. Växterna har olika egenskaper och funktioner. För att göra stråken välkommande är sammansättningen av växterna viktig. Det finns en variation av växter och tanken är att stråken ska ändras med tiden och att nya detaljer ska träda fram under varje säsong. Att röra sig utmed entréstråken kommer därmed ge en känsla av att alltid upptäcka nya detaljer och färger i planteringen.

Utveckla gårdens sociala rum och funktioner

Från analysen framkom det att gården saknade viktiga sociala rum och funktioner. Det blev därmed aktuellt att skapa en gård som innefattade de sociala funktioner och rum som en bra bostadsgård skulle kunna tänkas behöva. I just denna gestaltning fanns ett fokus att skapa en gård som alla de boende skulle kunna nyttja och få glädje av. Bostadsgården har därför ett antal sociala rum som är mer eller mindre flexibla i sin utformning och användning. Det finns till exempel en lekplats för barnen på gården. Det var också viktigt att utveckla gångarna på gården för att öka tillgängligheten.

Skapa ett dynamiskt landskap

Fokus på årstiderna är central. Växterna i förslaget uppmärksammar årets växlingar. Tidigt på våren får gråviden ludna knoppar. De följs av artens blomning som sker i april- maj. Skogsstjärnan blommar också vid denna tidpunkt. På försommaren spricker virginiahäggens blad ut i en djup röd färg och kort därpå blommar trädet. Ängen har vid denna tidpunkt också börjat blomma med prästkragar och midsommarblomster. På sensommaren får virginiahägg, rönn och havtorn bär. På ängen blommar blåklockan och älggräset fortfarande.

På hösten ändrar växterna färg. Björkens blad skiftar i gult likaså

virginiahäggen. Rönnen får en varm orangeröd färg.

Under vintern tillför tallarna grönska till gården. Björkens nakna svartvita stam lyser upp i vinterlandskapet och vinterståndare av hundkäx, rölleka, rödblåra och älgört står kvar i landskapet.

Ett dynamiskt landskap innebär inte bara fokus på årstiderna utan även ett föränderligt landskap. Växterna i förslaget tillåts därför att spridas och flyttas, precis som i naturen. Det betyder att bostadsgården kommer att ändras och tar olika skepnader med tiden.

Skapa en hållbar dagvattenhantering

Att skapa en hållbar dagvattenhantering svarar mot min andra frågeställning. Den hållbara dagvattenhanteringen anses vara en följd av att gestalta med naturen som inspiration. Detta på grund av att vattnet i naturen ingår i ett slutet kretslopp, tillskillnad från den hårdgjorda staden där vattnet inte kan infiltrera i marken. För att dagvattenhanteringen inte skulle ta fokus från övrig gestaltning så fanns ett kriterium att det skulle passa in med gestaltningen. Tidigt i gestaltungsprocessen fann jag det svårt att förhålla mig till dagvattenhanteringen kontra övrig utformning men genom arbetsprocessen hittade jag slutligen ett sätt att arbeta.

Förslaget har en hållbar dagvattenhantering som utgörs av: regnbäddar, armerat gräs, rännalar och ett grönt tak. I regnbäddarna finns växter från kustlandskapet som är extra lämpade för de förhållanden som råder i en regnbädd. Det armerade gräset ersätter de tidigare hårdgjorda parkeringsplatserna och bidrar till en förlängning av ängslandskapet samtidigt som dagvattnet också kan infiltrera i gräset. Förlängningen skapar en mjukare övergång mellan bostadsgårdens innergård och parkering. Via takens stuprör leds regnvatten ut i speciella rännalar. Rännalarna leder regnvattnet ut till ängs- och gräsytor. Ett sedumtak har anlagts på garagelängan. Växterna i sedumblandningen härstammar från kustlandskapet i Västerbotten.

Skapa en gård med liv

Att skapa en gård med liv kan ses som en relativt vag programpunkt, men det jag ville åstadkomma med denna punkt var att skapa förutsättningar för en gård där de boende vill vara. Från mina besök på gården framkom det att väldigt få människor rörde sig inne på bostadsgården. De flesta verkade röra sig mellan parkeringsplatsen och entréerna. En utmaning var att ta reda på vad boende vill ha på en bostadsgård. Litteraturen (Torseke Hulthén 2000, s. 87) gav mig svaret att det finns vissa funktioner som en välfungerande bostadsgård bör ha samtidigt som det inte finns ett enkelt svar på exakt vad det är, då det kan skilja mellan olika gårdar. Min lösning på detta var därför att skapa många olika rum som rymde olika funktioner, egenskaper och karaktärer. Jag skapade en gård där det finns plats för möten, så som lekplatsen och den öppna ytan men samtidigt också fanns plats att dra sig undan på, så som uteplatsen.

Privata uteplatser är ett tillägg för de boende på första våningen. Ett plank i trä delar upp gränserna mellan de privata rummen. En fris avskiljer också rummet mellan gården och de privata rummen, samtidigt som den kan användas som en gångstig. Tanken med uteplatserna är att de ska tillgängliggöra gården för de som bor på den första våningen och därmed också locka ut fler.

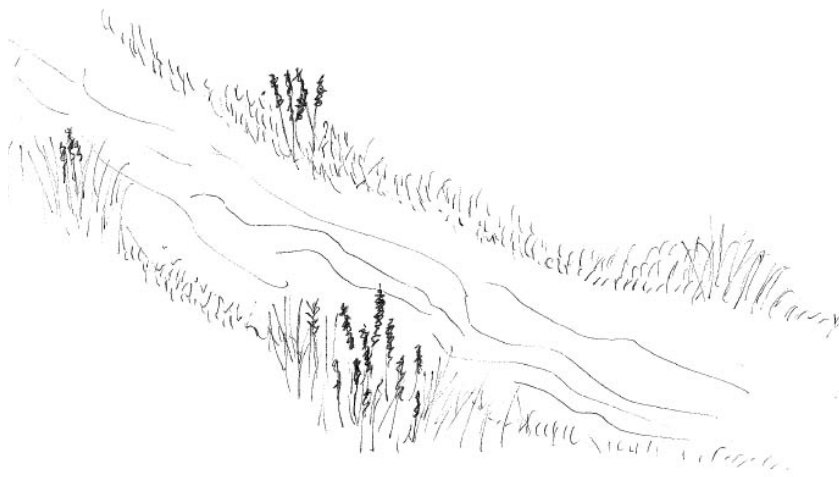
GESTALTNINGSPROCESSEN

Min gestaltningsprocess påbörjade jag samtidigt som jag undersökte betydelsen av mitt koncept. Det innebar att jag i mina första skisser av bostadsgården letade efter ett sätt att inspireras och arbeta med naturen i gestaltningen. Gestaltningen styrdes därför vid detta skede av att skapa en hållbar dagvattenhantering på bostadsgården. Så småningom kom dagvattenhanteringen att integreras med övrig gestaltning, som till exempel vid entréstråken där en regnbädd är anlagd.

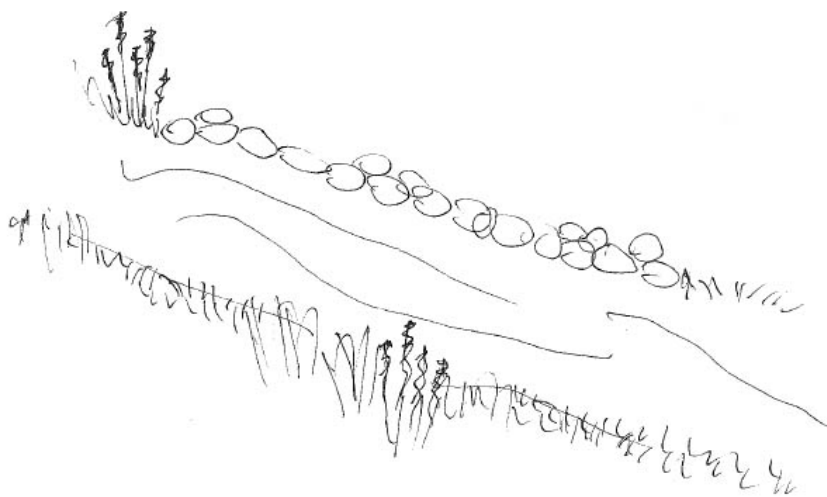
De första skisserna av bostadsgården undersökte möjliga placeringar av dagvattenanläggningar. En av de första skisserna visar en dagvattendamm i mitten av gården. Idén med dagvattendammen blev däremot kortvarig och ströks i samband med mitt besök i Vaksala-Lunda västra. Skisserna övergick då till att fokusera på gestaltandet av en torrlagd bäck. Den torrlagda bäcken stannade kvar länge under gestaltningsprocessen, då jag fastnat för bäckens form och funktion. Tanken var att bäcken skulle vara en värdefull tillgång vid regn, i och med att den då får ett estetiskt värde samtidigt som den kan fungera som en lekplats för barn. Bäckens valdes dock bort då det fanns många frågetecken kring hur den skulle se ut under torra perioder.

Vid detta skede hade jag haft tid att reflektera över vilka funktioner som jag önskade att skapa på bostadsgården samtidigt hade jag fastställt att gestaltningen skulle ske med inspiration från de utvalda växtsamhällena i Västerbotten. Jag upptog skissandet igen och valde att bortse från mina tidigare idéer, vilket blev en utmaning då jag fastnat för vissa idéer, framförallt idén med den torrlagda bäcken. Gestaltningen drevs framåt med hjälp av konceptet och tanken om att bostadsgården skulle vara ett socialt rum. Jag insåg vid detta skede att konceptet kunde bidra till skapandet av en hållbar dagvattenhantering. Detta i och med att konceptet vill efterlikna naturen och i naturen så ingår vattnet i ett slutet kretslopp. Ett av de växtsamhällena som syns i gestaltningen är strandkanten. I och med att växterna som växer längst med strandkanten är anpassade efter perioder av både torka och högt vattenstånd så har växterna samma egenskaper som växterna i en regnbädd bör ha. Detta är då ett exempel på hur jag använt konceptet till min fördel.

Det slutliga förslaget har tagit till vara på och utvecklat sociala och estetiska funktioner på gården samtidigt som konceptet styrt formspråk och växtval. Att hitta balansen mellan dessa faktorer var en av gestaltningens största utmaningar i och med att det var många delar som skulle samspela. Det slutliga förslaget innehåller ett fåtal delar av de ursprungliga gestaltningsförslagen, till exempel har tallarna bevarats och det gröna taket har samma placering som det hade vid ett inledande skede.

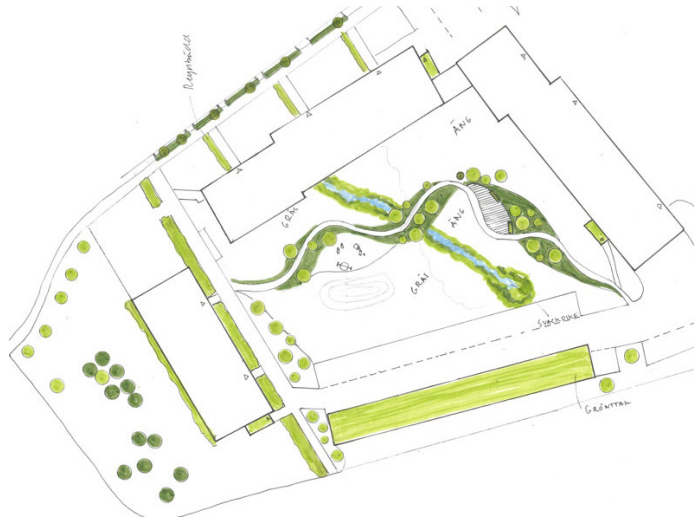
FIGUR 34: I denna skiss och den nedanför så undersökte jag utformningen av bäcken. Det som undersöktes var material, växtlighet och vattnets möte med gräsmattan. Genom skisserna uppenbarades problematiken som finns vid gestaltning med vatten. Jag insåg att en torrlagd bäck inte var det optimala för bostadsgården.

FIGUR 35: I denna skiss användes små runda stenar för att separera gräsmattan från bäcken. Tanken var att bäcken skulle vara konstruerad av småsten, vilket då också tillgängliggjorde den för de boende.

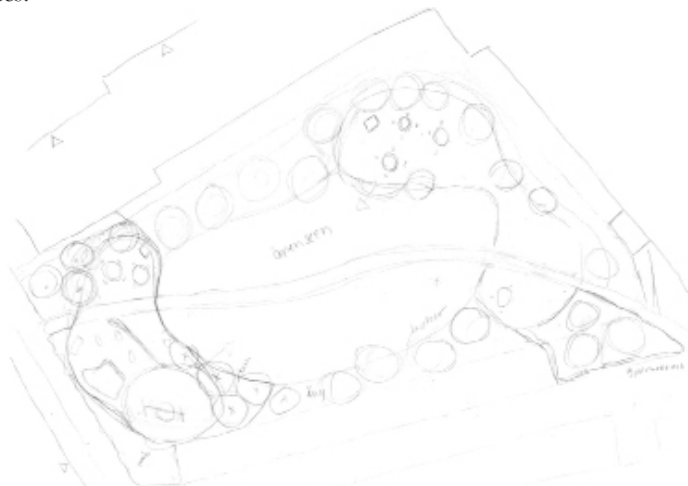
FIGUR 36: I tidiga skisser undersökte jag rumslighet och karaktär. I denna skiss undersökte jag hur jag kunde utveckla området med tallar och bygga vidare på tallhedens karaktär. I skissen insåg jag att rummet med tallar kunde hållas relativt avskalat men ändå få en stark och sammanhållen karaktär.

FIGUR 37: Skissen visar ett av de tidigaste gestaltungsförslagen. I detta förslag var den slingrande gångvägen i fokus. Formen hämtar inspiration från de organiska former som återfinns i naturen. Längs med gångvägen har mindre rum skapats. De omsluts av ängsmark och trädgrupper. Skissen undersökte därmed hur små rumsligheter som ger insynskydd kan skapas på bostadsgården. Ett annat viktigt element i skissen var det torrlagda diket. Diket delade in gården i fyra olika rum. Genom skissen förstod jag vikten av att bostadsgårdens rum kunde kopplas samman med konceptet och att detta kunde ske genom växtvalen och växternas placering.

FIGUR 38: Genom att skissa i sektion undersökte jag volym och rumslighet. I analysen framkom det att gården saknade insynskydd och upplevdes ligga i ett blåsigt läge. För att hitta en lösning på problemet skissade jag på hur antalet träd och buskar, dess form samt dess placering påverkade hur öppen eller sluten platsen upplevdes.

FIGUR 39: I skissen syns den innersta delen av bostadsgården. I mitten finns en stor, skålförmad, öppen gräsyta. Den binder ihop gården och ger den luft och andrum samtidigt som besökaren också dras in mot dess mitt. I skissen undersökte jag utplaceringen av rummen och gårdens formspråk. Det slutliga förslaget baseras på de rumsligheter som syns i denna skiss.

RESULTATET AV GESTALTNINGEN

Resultatet av min gestaltning blev en bostadsgård som är inspirerad av Västerbottens växtsamhällen. Inspirationen kan bland annat ses i gestaltningens formspråk, material och växtval. Formspråket baseras på de mjuka böljande linjedragningar som bland annat går att hitta i naturen. Likaså är materialet som används i gestaltningen hämtat från naturen, till exempel består underlaget i lekplatsen av bark och alla möbler och lekredskap är av trä.

Jag delade upp gestaltningen i fem olika växtsamhällen som alla har egna karaktärer och egenskaper. Växtsamhällena är tallhed, kustlandskap, äng, lund och skogsbryn.

ÄNG, LUND OCH SKOGSBRYN

På mitten av bostadsgården är gestaltningen inspirerad av de västerbottniska växtsamhällena äng, lund och skogsbryn. Då analysen visade att innergården saknade en tydlig rumsindelning och karaktär åtgärdades detta i gestaltningen genom konceptet.

Mitten av gården består av en stor tillgänglig yta och har sol under stora delar av dagen. Efter att detta uppmärksammats i analysen så blev det en självklarhet att placera bostadsgårdens sociala rum på denna yta. De sociala rummen har väggar uppbyggda av växter, väggarna skapar därmed ett insynsskydd till rummen. Då gestaltningens rum baseras på olika växtsamhällen skapas också specifika karaktärer för de olika rummen, till exempel har uteplatsen växter från lunden och lekplatsen växter från skogsbrynet. De öppna ytorna på gården utgörs av ett ängslandskap. Dessa ytor är inte tänkta att vistas på utan de ska istället observeras från håll. Ängsrummen byggs upp av ett brett färgspektrum och många olika texturer som tillsammans skapar ett sammanhängande ängslandskap på gården. På gården finns också ett öppet rum. Tanken med det öppna rummet är att det ska ge luft och andrum till gården samtidigt som rummet har ett flexibelt användningsområde och kan användas till lek, spring, picknic eller solbad. Rummet består av en slittålig bruksgräsmatta och tre stycken björkar.

Överlag baseras mitten av gårdens formspråk på en mjuk rumsindelning som hämtar inspiration från naturens mjuka former.

TALLHED

Bostadsgårdens tallhed bygger på de kraftfulla tallarna som idag växer på platsen. I gestaltningen tillförde jag växtlighet som naturligt förekommer på en tallhed. Den befintliga jorden är mager vilket gör att växterna från tallheden lämpar sig att stå på platsen. Marktäckare så som ljung, majbräken och blåbär planterades under tallarna medan enbuske, finnsros och stenblock ramar in utkanten av området och skapar en brynzon. Genom att utveckla området och arbeta vidare med floran från tallheden kunde volym, rumslighet och identitet skapas på platsen. Under analysen hade jag uppmärksammat att tallheden kändes utsatt och bortglömd. Genom det nya förslaget kunde dessa brister bemötas och åtgärdas.

KUSTLANDSKAP

Mitt mål med entréstråket var att det skulle upplevas ombonat, välkomnande och tryggt. Parallellt med stråket har jag anlagt regnbäddar som har växter från Västerbottens kustlandskap. Regnbäddarna vid Bryggargatan har en form inspirerad av vågornas rörelse. De regnbäddar som löper diagonalt från Bryggargatan fick en rakare utformning i och med att de begränsas av den utrymningsväg som finns inne i området.

För att skapa en ombonat och välkomnande känsla har växtlighetens vid stråket fått varierande färg och form. Längst med entréstråket finns det alltid något att titta på, under årstiderna ändras också regnbäddarnas komposition och nya detaljer och växter utmärker sig. Växtligheten bidrar till en rumslighet som ökar den ombonade känslan och gör det tydligare var entréerna till bostadshusen ligger. För att skapa en känsla av säkerhet placerades belysning ut parallellt med entréstråket. Växtligheten i regnbäddarna hålls även låg, vilket gör att den bli överblickbar.

Parallellt med Bryggargatans regnbäddar har en trädrad av björk placerats. Genom sin form och volym så förstärker björken entréstråket. Intill entréstråket finns en liten parkering. Bakom parkeringen finns en överbliven gräsplätt. På gräsplätten gestaltas ett skogsbryn med rönn och al, det hämtar inspiration från kustskogen. Skogsbrynet förstärker därmed karaktären av att entréstråket är gestaltat med inspiration från kustens växtlighet.

DAGVATTENLÖSNINGAR

Integrerat i gestaltningen återfinns bostadsgårdens dagvattenanläggningar. Tanken bakom dagvattenanläggningarna är att de dels ska fylla en funktionell roll, det vill säga fördröja och rena vatten, dels vara estetiskt tilltalande och ge de boende olika upplevelser. Dagvattenanläggningarna är dimensionerade för att omhänderta ett kraftigt regn, vilket enligt SMHI (2016) definieras som ett regn vilket uppnår över 4 mm på en timme. De dagvattenanläggningar som används i gestaltningen är:

- Regnbäddar
- Gröna tak
- Genomsläppliga ytor
- Rännalar

Regnbäddarna

Regnbäddarna är anlagda utmed entréstråken i området. De innehåller vegetation från kusten som därmed klarar av de speciella förhållanden, av omväxlande torra och våta perioder, som råder i en regnbädd. Dimensioneringen av regnbäddarna bygger på formeln att regnbäddarnas area ska vara cirka åtta procent av takytans totala area. Det förutsätter att regnbädden även har ett djup på 0,8 meter (Bara mineraler u.å.). Om dimensioneringen följs, vilken den gjort med marginal kommer regnbäddarna klara av att omhänderta rikligt med regn, det vill säga ett regn som uppmäts till mer än 15 millimeter per timme (SMHI, 2015c).

För att undvika att källarvåningarna i bostadshusen blir fuktskadade är regnbäddarna försedda med ett tätskikt och överskottet, det vill säga det som ej omhändertas i regnbädden, leds bort i bräddavlopp.

De gröna taken i området är utformade för att fördröja mindre regn. Till gestaltningen används ett så kallat extensivt grönt tak, vilket innebär att dess tjocklek är under 150 millimeter (Blecken 2016, s. 91). Taket ligger i söderläge och består av sedumväxter. Takens främsta funktion är att fördröja vattnet och minska avrinningen. Det finns studier som visar att taken kan minska avrinningen mellan 25-75 procent. En siffra som beror på takets tjocklek och lutning samt faktorer så som regnintensitet, klimat, jordmån, årlig fördelning av nederbörd, temperatur, vegetation och de lokala förutsättningarna för avdunstning (Blecken 2016, ss. 91-92). Andra studier visar att om sedumtaget är fem centimeter kommer den totala avrinningen minska med ungefär 50 procent på ett år (Lindfors, Bodin-Sköld, Larm 2014, s. 17).

Under snösmältningen minskar de gröna takens förmåga att fördröja men studier visar att det ändå erhålls en viss fördröjning på taken trots att växterna inte börjat växa (Blecken 2016, s. 92).

Genomsläppliga ytor

Asfaltsytor upptog tidigare cirka 15 procent av bostadsgårdens yta. Jordmånen på platsen är ursprungligen morän men då området är exploaterat finns en risk att marken idag består av utfyllnadsmassor. Asfalten är utbytt mot permeabel asfalt för att öka genomsläppligheten. Studier som gjorts visar att permeabel asfalt lämpar sig bra i ett kallt klimat, då de både har god infiltrationskapacitet och är mer motståndskraftig mot tjälskott än vanlig asfalt (Bäckström, Viklander 2008, ss. 14-15). Under den permeabla asfalten finns ett magasin med makadam i vilket vattnet kan infiltrera, vilket är nödvändigt då dagvattenflödet snabbt överskrider kapaciteten som den permeabla asfalten kan infiltrera (Blecken 2016, s. 82). För att motverka fuktskador så anläggs ett tätskikt mot bostadshusen. Parkeringarna består av gräsarmeringar, det infiltrerar och fördröjer dagvattnet.

Gångarna på gården är av stenmjöl. Stenmjölsytorna är lutade så att vattnet rinner av och infiltrerar i gräs och planteringsytorna. Frisen som är anlagd längst med de privata uteplatserna är en smitväg som består av plattor. Dessa lutar också så att dagvattnet rinner av.

Ränndalar

Hälften av dagvattnet som faller på taken till bostadshusen omhändertas genom att transporteras via stuprör ner i områdets regnbäddar. Den andra hälften leds också den via stuprörsutkastare men leds därefter via ränndalar ut i ängs- och gräsyrtorna för infiltration. Ränndalen är av natursten för att ge ett naturligt intryck. Enligt rekommendationer lutar den minst 5 procent för att motverka fukt och vattenskador i bostadshusens källare (Stahre 2004, s.26).

Presentation

Resultatet av gestaltningen presenteras i form av fyra A1-affischer. På affischerna återfinns en beskrivning om kvarteret Lodjuret, konceptet och gestaltningen. Illustrationsplan, sektioner och perspektivbilder presenteras tillsammans med analys, inventering och programplan. Perspektivbilderna och sektionernas utsnitt visar de olika delarna av gestaltningen. Sektionerna visar utvecklingen efter 25 år. För att skapa en djupare förståelse hur gestaltningsförslaget varierar mellan årstiderna visar både sektioner och perspektiv varierande årstider.

Presentationen med bilder och texter kommunicerar gestaltningens koncept och ger en inblick i hur bostadsgården kommer att se ut och

DISKUSSION

Genom min gestaltning har jag undersökt hur fem utvalda växtsamhällen från Västerbotten kan reflekteras i ett gestaltungsförslag av en bostadsgård. Under hela min gestaltungsprocess har jag strävat efter att både förstå betydelsen av det valda konceptet samtidigt som jag också kontinuerligt undersök hur jag kan uppfylla syftet för att låta naturen reflekteras i gestaltningen. På detta sätt har syftet med uppsatsen kunnat uppfyllas. Resultatet av mitt arbete är ett förslag på hur en bostadsgård som är gestaltad med inspiration av naturen kan se ut. Bostadsgården är socialt hållbar och rymmer många av de funktioner som en välfungerande bostadsgård bör ha. I och med detta så visar resultatet en fungerande gestaltning av en bostadsgård.

Här följer en sammanställning av de tankar och diskussioner som väckts under arbetets gång samt förslag på vidare forskning.

METOD

Gestaltningen var som tidigare nämnt tvådelad, då den både undersökte konceptets betydelse och såg till att gestalta en välfungerande bostadsgård. I förstudien undersökte jag båda dessa delar och skapade en förståelse för hur konceptet kunde appliceras och hur en välfungerande bostadsgård kunde gestaltas. I gestaltningen blev det aktuellt att hitta en strategi för hur de två delarna skulle förhålla sig till varandra. Lösningen blev att utgå ifrån att skapa en socialt hållbar och välfungerande bostadsgård med hjälp av konceptet. De gestaltungsutmaningar som uppkom skulle därmed lösas genom att gestalta med naturen.

För att ytterligare få inspiration till min gestaltning besökte jag två referensprojekt. Från mina besök fick jag exempel på hur en hållbar dagvattenhantering kan skapas, samt hur man kan gestalta med inspiration från naturen. I efterhand tycker jag att det hade varit intressant att välja andra referensprojekt och då fokuserat på att enbart välja bostadsgårdar. Då hade jag fått en större förståelse för hur bostadsgårdar kan gestaltas. Optimalt hade varit att hitta flera olika bostadsgårdar som var gestaltade med inspiration från naturen eller med ekosystemtjänster. Så om jag skulle börjat om med mitt projekt idag, hade jag valt andra referensprojekt. Jag hade även avgränsat konceptet till ett enda växtsamhälle. Jag hade då valt att fokusera mer på platsens historia och historiska natur. Området där bostadsgården ligger har tidigare bestått av gran- och tallskog. Därmed hade det varit lämpligt att hämta inspiration från den Västerbottniska skogen. Då hade kopplingen mellan historia och nutid blivit tydligare.

Planschererna redovisar några utvalda utsnitt av min gestaltning och mitt koncept. De utvalda delarna påverkar hur gestaltningen tolkas. Därför var det viktigt att jag avbildade delar av gestaltningen som jag ansåg var representativa och betydande för tolkningen av gestaltningen. Jag strävade efter att skapa en mångfacetterad bild av gestaltningen som visar hur gården kan se ut under olika växtsäsonger och väder.

KONCEPT

Gestaltningen var utmanande eftersom att jag tidigare inte arbetat så intensivt med ett koncept. I tidigare arbeten har konceptet haft en mer blygsam betydelse för gestaltningens resultat medan det i denna gestaltning var konceptet som styrde utformningen. Till en början såg jag detta som

en begränsning i och med att jag alltid var tvungen att fråga mig själv: Hur kopplas detta till konceptet? I samband med att gestaltningen började ta form och att min förståelse för konceptet utvecklades så blev det lättare att se konceptet som en vägledande tillgång.

Att arbeta med denna uppsats och gestaltning har gett mig en ökad förståelse för komplexiteten kring att gestalta med inspiration från naturen. Gestaltningen utfördes efter konceptet och på det sättet även svarat på det. Men det är viktigt och poängterat att miljön jag skapat baseras på en tolkning av naturen och är en gestaltad och konstruerad miljö.

I min gestaltning så hämtade jag inspiration från fem utvalda växtsamhällen. Jag valde att i min gestaltning använda mig av de växter och de växtkombinationer som påträffas naturligt i de utvalda växtsamhällena. Till en början var det utmanande att hitta lämpliga växter till gestaltningen men efter ett tag, då jag lärt mig mer om hur naturen såg ut i de valda växtsamhällena, underlättades mina växtval och placeringen av dessa. Om jag inte hade en motivering till varför jag använde en art, eller placerade den där jag gjorde, så valde jag bort arten.

Utöver att inspireras av växtvalen inspirerades jag även av formspråket som fanns i växtsamhällena. I gestaltningen ville jag återskapa de mjuka och böljande former som går att hitta i naturen. Jag valde också att använda naturliga material på möbler och gångar för att stärka kopplingen till naturen.

Det hade varit intressant att även hämta inspiration från de färger som går att återfinna i naturen. Kanske hade jag i min gestaltning kunnat utgå ifrån en färgpalett från de valda växtsamhällena och på detta sätt sedan välja vilka arter och material jag ville arbeta med.

McHarg (1992, s. 1) skriver i sitt verk att människa och natur är två motpoler. Detta är en åsikt som jag inte delar med honom. I min mening har människan en stark koppling till naturen i och med att vi alltid har existerat i den och påverkat den. I min gestaltning har jag inspirerats av fem växtsamhällen som alla är mer eller mindre påverkade av människan. Ängen är ett exempel på ett kulturlandskap som uppkommit i och med människans aktivitet. Som förstudien visar så är stora delar av Västerbottens skog påverkad av människan, skogen är skövad och planterad. Samernas renskötsel har även den kommit att påverka naturen i Västerbotten. Det betyder att även skogsbrynet, tallheden och lunden är påverkade av människan. Människor har länge bosatt sig vid kusten och därmed också haft en inverkan på kustlandskapet. Så i denna aspekt så skulle en stor del av vad som i folkmun kallas för natur egentligen klassas som kulturlandskap. I min gestaltning så har jag däremot valt att tolka de fem växtsamhällena som natur. Eftersom att det finns så få opåverkade miljöer kvar, och om vi skulle utesluta de miljöer som är påverkade av människan, skulle stora delar av det som vi ser som natur inte kunna anses vara natur.

Många av McHargs teorier för hur en gestaltning med inspiration från naturen ska utföras utgår ifrån att gestaltningen sker på ett oexploaterat område och att gestaltningen ska baseras på analyser av bland annat platsens geologi och topografi. Eftersom att min valda plats för gestaltningen ligger på exploaterad mark och troligast står på utfyllnadsmassor var det därför svårt att tillämpa vissa av McHargs metoder. Jag använde mig istället av tre grundläggande principer som McHarg anser bör följas för att skapa en gestaltning som är inspirerad av naturen. Dessa punkter är: att använda växter som är naturligt förekommande i området, plantera i oregelbundna mönster och tillföra dynamik i landskapet (1992, ss. 10-11). Min gestaltning baseras på en användning av inhemska växter som återfinns i området. Här gjorde jag valet att begränsa mig till mina fem valda växtsamhällen från Västerbotten. Att plantera i oregelbundna mönster applicerade jag på min gestaltning genom att försöka skapa planteringar som efterliknar det sätt som växterna växer på i naturen. Att skapa ett dynamiskt landskap var en av

programpunkterna och den uppfylldes genom växtmaterialet och dess olika egenskaper under året.

Så här i efterhand tycker jag att det hade varit intressant att tillämpa McHargs teorier på en oexploaterad plats för att se hur resultatet hade skiljt sig åt från mitt nu erhållna. Jag tror att en av skillnaderna då varit att jag skulle ha utgått ifrån markens geologi och jordart, samt undersökt hur naturen sett ut på platsen under de senaste åren. Därefter hade jag nog valt att avgränsa min gestaltning till den naturtyp som tidigare förekommit på platsen.

Detta är precis det som Karavan (2011) utgick ifrån när de gjorde deras förslagshandling över Vaksala-Lunda västra. De inspirerades av de omgivande jordbruksmarkerna med bryn, åkerholmar, åker och diken. I min gestaltning lät jag mig istället inspireras av fem växtsamhällen som är plockade från Västerbottens natur. De växtsamhällen som syns i gestaltningen valde jag baserat på att de fyller en funktion på bostadsgården. Kustlandskapets växter lämpas till exempel för att stå i regnbäddar. Samtidigt kändes placeringen av kustlandskapet vid bostadsgårdens utkant och entréstråk naturlig. De omgivande landskapet blir som ett hav. Skogsbrynet och lunden bildar halvöppna och halvslutna rum med insynsskydd. I analysen framkom det att bostadsgården överlag saknade insynsskydd, extra betydelsefullt blev det att skapa insynsskydd till de sociala rummen. Genom att låta skogsbrynets och lundens halvöppna och halvslutna karaktär omsluta de sociala rummen kunde därmed de problem som framkommit från analysen lösas, samtidigt som rummen även fick en förstärkt karaktär. Tallheden valdes dels för att det redan fanns tallar i området. På platsen där tallarna växer lämpar sig floran från tallheden. Ängens funktion är att vara ett visuellt element i landskapet som sammanbinder bostadsgårdens olika rum, samtidigt som det lämnar gården överskådlig och tillför färg.

Jag hade kunnat valt andra växtsamhällen från Västerbotten, så som till exempel myrmark, fjäll eller sjöar och vattendrag. Då hade gestaltningen fått en annan skepnad.

Då gestaltningen innefattar en hållbar dagvattenhantering var det av betydelse att skapa en naturlig plats för detta på gården. Förhållandet mellan dagvattenanläggningarna och övrig gestaltning blev en aktuell fråga att ta ställning till. McHarg nämner inte ordagrant dagvattenanläggningar i sitt verk, vilket är förståeligt då en hållbar dagvattenhantering är ett nytt begrepp. Men McHarg skriver om att nyttja naturens kretslopp och naturens processer för att skapa hållbarhet. I min gestaltning utformade jag dagvattenanläggningarna så att de skulle integreras med den övriga gestaltningen. Dagvattenanläggningarna kunde därmed fylla sin funktion och samtidigt samspela med gestaltningens koncept.

GESTALTNING

Att göra ett förslag på en bostadsgård utan någon medverkan från de boende har för- och nackdelar. Under kursen "Studio - Gestaltning av närmiljö" under landskapsarkitektutbildningen andra år gestaltade vi en bostadsgård. Ett av kursmålen var då att utföra en boendesocial undersökning med syftet att fråga de boende om deras specifika önskemål. Istället för att utföra en boendeundersökning i denna gestaltning använde jag mig av litteratur inom ämnet och mina tidigare kunskaper.

En slutsats som jag drog från litteraturen var att alla bostadsgårdar kan se väldigt olika ut och ändå uppskattas av deras boende. I litteraturen (Torseke Hulthén 2000, ss. 58-62) nämns en gård där många av de boende är äldre och tidigare haft villor med egna trädgårdar. På denna gård fanns en efterfrågan om att kunna odla och torka tvätten ute, därmed fick gården odlingslotter och en vindtorka. Detta är ett exempel på hur en gårds innehåll kan skapa en

bra bostadsgård som är omtyckt. På en annan bostadsgård finns ett skogsparti med en pulkbacke samt ett hönshus, inslag som uppskattas av barnen (Torseke Hulthén 2000, ss. 8-14).

Dessa två exempel visar på hur efterfrågningar på gårdens innehåll kan se ut beroende på vilka som bor på gården. För att till exempel kunna ha höns eller odlingslotter krävs eldsjälarna som kan ta hand om dessa (Torseke Hulthén 2000, s. 90). Utformningen av min gård bygger på att det ska finnas något för alla på gården. Det ska vara lätt att röra sig på gården, oavsett vilka förutsättningar brukaren har. Det ska också finnas förutsättningar för olika aktiviteter. Jag har valt att bortse från att exempelvis anlägga odlingslotter, då jag faktiskt inte vet om det finns en efterfrågan på detta från de boende. I min gestaltning fokuserade jag istället på att skapa goda grundförutsättningar för att de boende ska kunna vistas och trivas på deras gård. Mitt förslag har även utgått ifrån att gestaltningen ska vara funktionell, tillgänglig och estetiskt tilltalande för de boende. En gemensam nämnare som jag fann betydelsefull var att skapa rum som ger förutsättning för aktiviteter där de boende kan vistas utan att känna sig iakttagna, en faktor som nämns som betydelsefull i litteraturen av Torseke Hulthén (2000, s. 87).

Min gestaltning baseras på fem olika växtsamhällen. Tanken bakom detta är dels att skapa en hållbar gestaltning som kan dra nytta av naturens fördelar och dels även att de boende ska kunna lära av naturen och komma nära den. Jag tror inte att de boende kommer att upptäcka att gården är gestaltad med inspiration från fem olika växtsamhällen. Jag tror däremot att de boende undermedvetet kommer att lära sig om naturen och de växter som finns i Västerbotten, vilket också är en förhoppning som jag haft under gestaltungsprocessen.

Om gestaltningen utförts i dialog med de boende hade resultatet varit annat. En fördel skulle då vara att de boende fått en chans att berätta vad de saknar på sin gård och vad de vill ha. En nackdel är att det tar lång tid att utföra en dialog och att det i slutändan ändå finns en chans att alla inte får komma till tals eller att det som önskas inte går att utföra. Det kan också finnas svårigheter då önskemålen från dialogen ska tolkas och hanteras.

Litteraturen nämner att fortsatt skötsel och förvaltning av bostadsgården är minst lika viktigt som bostadsgårdens utformning. Om gården har de kvalitéer som gör att de boende vill nyttja den och vistas på den så kommer de boende också att bry sig om gården och se efter den, vilket definierar en bra bostadsgård (Torseke Hulthén 2000, s. 90). Gården som gestaltningen utförts på är ett exempel på en gård som upplevs bortglömd och har utarmats på sina funktioner. Skötseln som idag sker på bostadsgården består av gräsklippning, beskärning och nedklippning av buskar, sopning av gångytor och tömning av papperskorgar. I mitt gestaltungsförslag finns en tanke om att gården delvis ska kunna sköta sig själv. Ängsytor som ersatt den tidigare gräsmattan behöver endast slås en gång per år. Tanken är också att planteringarna ska få utvecklas med tiden, om det skulle börja växa ogräs så anses det okej. Jag har inte tagit fram en skötselplan för bostadsgården och om förslaget skulle utföras skulle detta vara aktuellt att göra.

Om jag ska utvärdera om huruvida jag uppfyllt programpunkterna för min gestaltning så skulle jag säga att alla punkter har berörts, men vissa av punkterna har inte helt fått det resultat som eftersträvades. Ett exempel på detta är punkten som gick ut på att: mildra det hårda intrycket som parkeringarna och asfaltgångarna ger. För att bemöta detta gestaltungsproblem så minskade jag på antal parkeringsplatser i området och lät dessa istället bli ängslandskap. På de kvarstående parkeringsplatserna så ersattes asfalten av armerat gräs, detta för att minska det visuella intrycket från de hårdgjorda ytor. Därmed har programpunkten uppfyllts men jag hade kunnat skapa en tydligare rumsindelning mellan parkeringen och ängsytan. Jag hade exempelvis kunnat använda mig av träd och buskage för att skapa en tydligare avgränsning. En av programpunkterna gick ut på att utveckla gårdens sociala rum och funktioner. Genom anläggandet av en lekplats, uteplats, öppna ytor och sittplatser så har denna programpunkt kunnat uppfyllas. Jag hade däremot kunnat vidareutveckla

de sociala ytorna och funktionerna genom att skapa ytterligare rum med andra funktioner så som odlingslådor. Jag ville även skapa en gård med liv. Denna punkt är svår att veta om jag uppfyllt. Det jag kan veta är att jag skapat de förutsättningar som krävs för att gården ska kunna nyttjas av de boende.

FORTSATT FORSKNING

Under min gestaltningsprocess väcktes nya frågor som skulle vara intressanta att undersöka. En av dessa frågor berör att gestalta med naturen som förebild. Under gestaltningens gång och då jag undersökte i vilken grad jag ville att naturen skulle avbildas i min gestaltning började jag fundera på allmänhetens tankar kring att gestalta med naturen. Det hade varit intressant att undersöka vad allmänheten anser om en gestaltning som sker med naturen som förebild.

Det hade också varit intressant att istället för att gestalta med inspiration från naturen utforska möjligheterna till att låta naturen ta över bostadsgården. Detta genom att lämna bostadsgården i sitt nuvarande skick och låta skötseln avta. På sikt hade då naturen kunnat ta tillbaka bostadsgården. Min gestaltning blev istället en tolkning av naturen.

Det hade också vara intressant att utföra en gestaltning på en bostadsgård med underlag från en dialog med de boende. Då skulle de boende ha möjlighet att dela med sig av deras tankar och erfarenheter om vad de saknar på deras gård.

SAMMANFATTNING OCH AVSLUTANDE TANKAR

Platsen för min gestaltning stod till en början mellan en gågata i centrala Umeå, en annan bostadsgård, ett äldreboende och en parkeringsplats. Dessa platser undersökte jag i samband med att jag fotograferade hållbara dagvattenanläggningar. Den valda bostadsgården fängade min uppmärksamhet då jag uppfattade att gården saknade viktiga funktioner samtidigt som den hade många förutsättningar för en bra bostadsgård. Det var också i samband med detta som idén till mitt arbete uppkom. Jag ville skapa en plats för de boende som samspelar med den omgivande naturen och drar nytta av den.

Gestaltningen har i denna aspekt varit lärorik och givit mig en ökad förståelse för hur en gestaltning av en bostadsgård som är inspirerad av naturen kan se ut. Att gestalta med den västerbottniska naturen som förebild var nytt för mig. Växtvalen hade en viktig roll i förslaget och det var viktigt att placera rätt växt på rätt ställe. Växtvalen begränsades av konceptet samtidigt som konceptet också skapade en röd tråd i gestaltningen. Gestaltningen har fått mig att förstå att det finns många fördelar med att gestalta med omgivande naturen som förebild. Då gestaltningen genom detta får en koppling och förankring till det kringliggande landskapet. Resultatet av att gestalta med naturen bidrar även till att inhemska arter stöds. Att ta in naturen i den annars så strukturerade boendemiljön ger alltså nya förutsättningar. Dessa insikter kommer jag att ta med mig till framtida projekt och gestaltningar.

KÄLLFÖRTECKNING

- Anderberg** (2016) [Elektronisk] Hedtallskogar – hedserien URL: <http://linnaeus.nrm.se/flora/veg/tall.html> [2017-05-01]
- Anderberg** (2016b) [Elektronisk] Ängsbjörkskogar – ängsserien URL: <http://linnaeus.nrm.se/flora/veg/angbj.html> [2016-12-14]
- Blecken G. T.** (2016) Kunskapssammanställning Dagvattenrening. Svensk Vatten Utveckling: Svenskt Vatten AB
- Bokalders, Block** (2014) Urbana ekosystemtjänster: låt naturen göra jobbet URL: <http://miljobarometern.stockholm.se/content/docs/tema/klimat/C-O-City/Urbana-ekosystemtjanster-Lat-naturen-gora-jobbet.pdf> [hämtat 2016-09-19]
- Boverket**, (2010) Låt staden grönska - klimatanpassning genom grönsstruktur URL: <http://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2010/lat-staden-gronska.pdf> [hämtat 2016-09-02]
- Bäckström M., Viklander M.**, (2008) Alternativ dagvatten- hantering i kallt klimat, Rapport Nr 2008-15, Svenskt Vatten Utveckling URL: <http://vav.griffel.net/filer/Rapport%2098-118.pdf> [hämtat 2017-06-19]
- Hay G.J., Castilla G.**, (2006) Object-based image analysis: strenghts, weaknesses, opportunitites and threats (SWOT) University of Calgary: Canada
- Karavan** (2011) Vaksala-Lunda Stadsdelspark | Förslagshandling park URL: <http://www.ostravaksala.se/upload/files/Stadsdelspark.pdf> [hämtat 2016-10-03]
- Larm, T.** (2000) Utformning och dimensionering av dagvattenreningsanläggningar, VA-forsk rapport 2000:10 Stockholm. Kan laddas ned på <http://vattenbokhandeln.manager.nu/Default.aspx?module=4&content=8&fwsite=1&lang=SV> [hämtat 2016-10-14]
- Lynch, K.** (1960) The Image of the City. The Technology press & Harvard University Press, Cambridge
- McHarg, Ian L.** (1992) Design with Nature. 25. Uppl. United States of America: John Wiley & Sons, Inc.

URL: http://www.lansstyrelsen.se/kronobergSiteCollectionDocuments/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/min-naturvard/min_naturvard_glän.pdf
- Naturvårdsverket** (2012) Min naturvård - Kometprogrammet Kronoberg URL: http://www.lansstyrelsen.se/kronobergSiteCollectionDocuments/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/min-naturvard/min_naturvard_glän.pdf [hämtat 2017-06-22]
- Oudolf P., Kingsbury P.** (2015) Planting A new perspective. 5. Uppl. Timber press, Inc: Portland Oregon

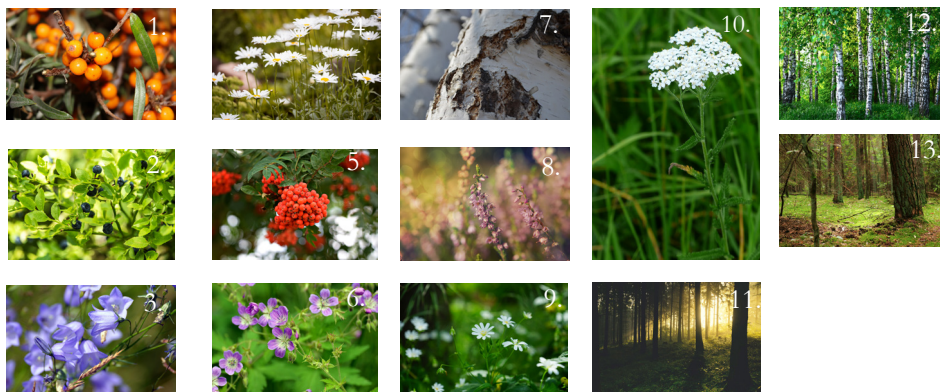
- Skogsstyrelsen** (u.å.) [Elektronisk] Skogsbyn URL: <http://www.skogsstyrelsen.se/Upptack-skogen/Upplev-skogen/Om-skogen/Skogsmiljoer/Skogsbyn/> [2016-12-14]
- SMHI** (2015a) Månads-, Årstids- och årskartor URL: <http://www.smhi.se/klimatdata/meteorologi/kartor/monYrTable.php?par=nbdYr&month=13> [hämtat 2016-09-19]
- SMHI** (2015b) Snödjup – säsongen 2015-2016. URL: <http://www.smhi.se/klimatdata/meteorologi/sno/snodjup> [hämtat 2016-09-19]
- SMHI** (2015c) Årsnederbörd i millimeter. URL: <http://www.smhi.se/klimatdata/meteorologi/kartor/monYrTable.php?par=nbdYr&month=13> [hämtat 2016-09-21]
- SMHI** (2016) Väderspråket URL: <http://www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/vaderspraket-1.3847> [hämtat 2016-12-29]
- Stahre, P.** (2004). En långsiktigt hållbar dagvattenhantering: planering och exempel. Stockholm: Svenskt Vatten
- Torseke Hulthén, K.** (2000) Bra bostadsgårdar - här vill vi bo! Västervik AB Svensk byggtjänst.
- Uppsala kommun** (2007) Detaljplan för Vaksala-Lunda 1:12 m fl, URL: <http://www.riksmaklaren.se/capitexObjectImages/4HFARUJ0B6E5QBG3/4HFIRG0E2LH8SNL5.pdf> [hämtat 2016-10-03]
- Umeå kommun** (1998) Översiktsplan – för en hållbar utveckling, URL: <http://www.umea.se/download/18.6cb02deb13d3f84af7a7b5e/1363615868424/ÖPL98.pdf> [hämtat 2016-09-16]
- Umeå kommun** (2011) Översiktsplan Umeå kommun, fördjupning för Umeå, Umeås framtida tillväxtområde URL: http://www.umea.se/download/18.1a5fea8a1437b3e6e528802/1390481323343/Fop_FFU_tryckversion.pdf [hämtat 2016-10-05]
- Umeå kommun** (2013) Detaljplan för fastigheten ÖBACKASÅGEN 2 m.fl. inom Öst på stan i Umeå kommun, Västerbottens län URL: <http://www.umea.se/download/18.4abd289214afe982c99274c7/1423821819298/Planbeskrivning+antagande.pdf> [hämtat 2016-10-14]
- Umeå kommun** (2014) Öbacka strand URL: <http://www.umea.se/umeakommun/byggaboochmiljo/stadsplaneringochbyggande/projekt/obackastrand.4.64e618c10982eb6c427fff10510.html> [hämtat 2016-10-14]
- Västerbottens museum** (1987) Västerbotten. URL: http://www.vbm.se/assets/files/Pdf/Vbn_history_69f/1987_2.pdf [hämtat 2016-09-30]
- Winter, C.** (2016) Skötsel för biologisk mångfald, Landskap, nr 6
- Woods Ballard et al.** (2015). The SuDS Manual. Report C753. CIRIA, London, UK. Kan laddas ned på http://www.ciria.orgMemberships/The_SuDs_Manual_C753_Chapters.aspx [hämtat 2016-09-02]

BILDKÄLLOR OCH UPPHOVSRÄTT

Skalfigurerna som använts i gestaltningens perspektiv och sektionsbilder är skapade av Teodor Javanaud Emdén och hämtade från hans hemsida www.skalgubbar.se. Med undantag för de två skalfigurerna i figur 1 som kommer från sidan "Cut Out Life", hämtat från sidan <http://www.cutoutlife.com>

De bilder som presenteras på A1-planchen samt i figur fyra, fem och sju har alla hämtats från hemsidan pixabay.com, alla bilder har Creative Commons-licens CC0. Bilderna har beskrivits på planchen. Bilderna är delade av följande personer:

Bild 1: Azalinka	Bild 7: rkvnk
Bild 2: WDnetStudio	Bild 8: wiol5
Bild 3: corinaselberg	Bild 9-10: Hans
Bild 4: Pezibear	Bild 11: Pexels
Bild 5: MariaGodfrida	Bild 12: Billy013
Bild 6: corinaselberg	Bild 13: Rednic

En bostadsgård med inspiration från växtsamhällen i Västerbotten

Kustlandskapet vid entréstråket

Entréstråket en kylig vintereftermiddag. Snön faller och täcker regnbäddar och stenblock med snö. I grenarna av havtorn och gråvide fastnar flingor av is. Älggräset har kvar sina ståndare och även i dessa fastnar snöflingor. Sommarens färgstarka kulörer är utbytta mot dova jordiga färger som nu är täckta av ett vitt lager. Det är inte bara sommarens kulörer som blivit utbytta utan många av sommarens perenner har nu vissnat ner och lämnat nu plats för ett ljusare entrérum. Ett rum eller utrymme som under vintern kan användas för att lägga snö på.

Konceptet

En bostadsgård har gestaltats på kvarteret Lodjuret i Umeå. Bostadsområdet med tillhörande gård är anlagt i slutet på 50-talet och omfattas av tre bostadshus, alla tre våningar höga. Fasaderna till bostadshusen är av stående träpanel i färgerna gult, rosa och grönt.

Innan gestaltningen var gården en bortglömd plats, en plats som sakta utarmats på funktion och innehåll. För att bemöta detta och bidra till att skapa ett attraktivt boende har gården fått en ny utformning och en ny identitet. Den nya utformning av gården baseras på en tanke om att koppla samman utemiljön med naturen och skapa miljöer i staden som hämtar inspiration från naturen. En tanke som ursprungligen baseras på den skotske landskapsarkitekten Ian McHargs teori om att landskapsarkitektur ska ske med inspiration från naturen.

Gården är utformad med inspiration från fem västsamhällen som återfinns i Västerbotten. Växtsamhällena är äng, kustlandskap, tallhed, lund och skogsbryn.

På gården har nya platser för sociala möten skapats. Det finns bland annat en lekplats för barnen, en uteplats utrustad med grill och sittplatser samt en öppen yta för spring och lek. Den nya gestaltningen tillåter möten att ta plats samtidigt som växtligheten också skapar bättre miljöer för de boende och tillåter de att komma närmare naturen.

Gestaltningens utformning kombinerar den västerbottniska naturen med sociala- och funktionella funktioner och är en tolkning av ett landskap och dess flora.

Kustlandskapet

Skogsbrynet

Lunden

Tallheden

Ängen

Konceptbilder som visar de växtsamhällen från Västerbotten som används som inspiration i gestaltningsförslaget.

Hållbar utveckling

Gårdens utformning har styrts av riktlinjerna att gården både ska vara socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar. En grundförutsättning för att skapa detta har varit att gestalta en bostadsgård som rymmer många olika funktioner och kvaliteter.

Social hållbarhet

Gårdens struktur med dess många rum och gångar möjliggör för sociala möten mellan grannarna på gården. För den som vill så finns även platser att dra sig tillbaka till. De nya gångarna på gården underlättar och ökar framkomligheten samtidigt som nya rörelsemönster tillåts. En annan viktig del av den sociala hållbarheten är att gestaltningen ger plats för alla åldrar, vilket gör att bostadsgården kan nyttjas av de som önskar.

Belysning i form av lampor i perennplanteringar lyser upp gården under dygnets mörka timmar. De bidrar till att skapa en känsla av trygghet inne på gården. Belysningen är extra viktig under det mörka vinterhalvåret, då solen endast tittar fram under några få timmar.

Tillsammans bidrar dessa funktioner till att skapa grunden till en funktionell och trivsamt gård som de boende vill bruka och stanna kvar på.

Ekologisk hållbarhet

Växterna på gården är av inhemskt ursprung. De stödjer lokala ekosystem och gynnar den lokala floran och faunan. Växterna skapar också spridningskorridorer som stärker den biologiska mångfalden. Genom gestaltningen får de boende också en närhet till många av de växter som förekommer naturligt i Västerbotten. Det skapas därmed möjligheter att lära om och av naturen, vilket i sin tur ökar den ekologiska hållbarheten. För att också främja en ekologisk hållbarhet har ett ökat antal cykelställ placerats ut i området.

Ekonomisk hållbarhet

Den ekonomiska aspekten har inte varit huvudfokus för gestaltningen av bostadsgården. Men den är nära sammankopplad med den sociala hållbarheten. Detta i och med att om de boende trivs i sin bostadsmiljö så kommer de att vilja stanna kvar på området. Det bidrar till att skapa en attraktiv boendemiljö, vilket då resulterar i att de boende blir mer måna om att ta hand om sin närmiljö och bostadsgård. Därmed gynnas den ekonomiska hållbarheten av att gården är socialt och ekologiskt hållbar. Då gestaltningen hämtar inspiration från naturen så innebär det även att skötseln på gården kommer att minska, vilket då gynnar den ekonomiska hållbarheten.

Lekplatsen i det lilla skogsbrynet

Till höger syns lekplatsen på bostadsgården. Den är inspirerad av skogsbrynet. På bilden syns en av planteringarna i brynet. Stenblock som fungerar som klättringsredskap står här tillsammans med majbräken. I bakgrunden skymtas björkarna som står på ängen. Underlaget och fallskyddet som täcker lekplatsen är barkflis som valts för att det passar i den lummiga skogsbrynet.

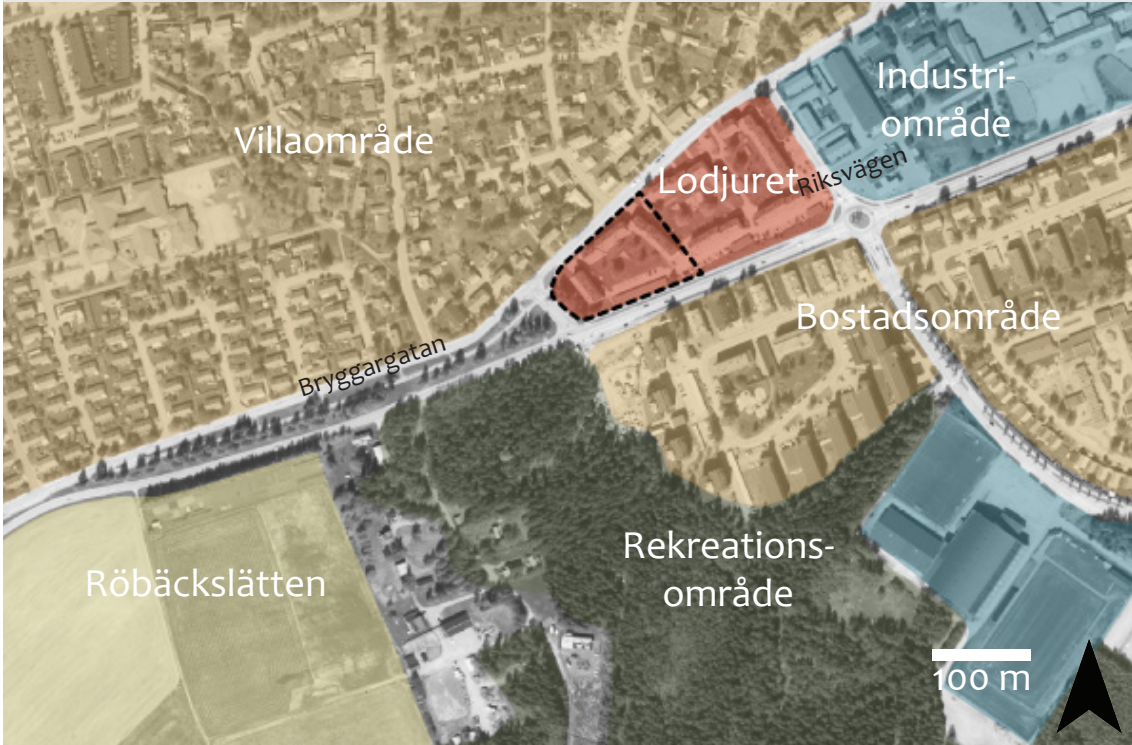
Området

Karta - Södra Umeå

Bostadsgården är markerat i rött på kartan. Centrum är markerat i grönt och ligger 1,5 km från området. En gångdistans på cirka 15-20 minuter.

Kartunderlag: GSD- Ortofoto © Lantmäteriet.

Karta - omgivningar

På kartan syns kvarteret Lodjuret med omgivande kvarter. Det valda området för gestaltningen markeras med en streckad linje. I kvarterets omgivningar finns bostadsområden, ett litet industriområde, ett slättlandskap vid namn Röbbäckslätten och ett rekreationsområde i ett bevarat skogsparti.

Kartunderlag: GSD- Ortofoto © Lantmäteriet.

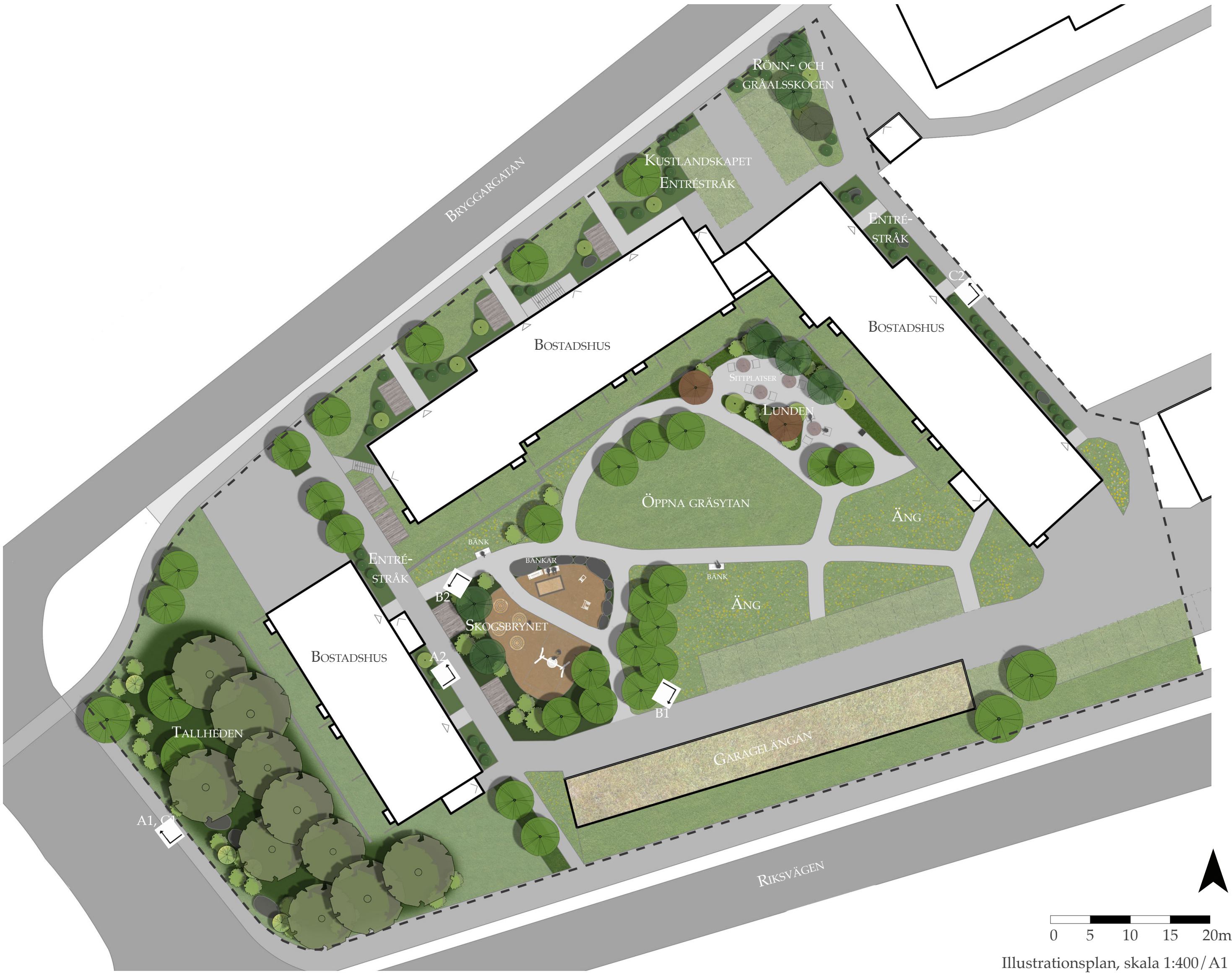
Sammanfattning analys

Inventering och analys visar att bostadsgården saknar viktiga sociala funktioner. Det finns till exempel ingen lekplats på gården och de få sittplatser som finns är alla koncentrerade i dess mitt, på uteplatsen. Det hade varit önskvärt att locka ut de boende på gården genom att dels skapa fler sociala rum och funktioner.

Området där gården ligger har tidigare varit täckt av gran- och tallskog. Gården är stor till ytan och saknar en tydlig rumsindelning, en känsla av att vara iakttagen är ständigt närvarande på gården. På vintern är detta extra påtagligt och gården känns karg och exponerad. De stora träden bidrar med volym men placeringen av dessa skulle gå att utveckla. Det hade varit önskvärt att skapa insynsskydd och en årstidsdynamik som möjliggör att gården får värden året runt.

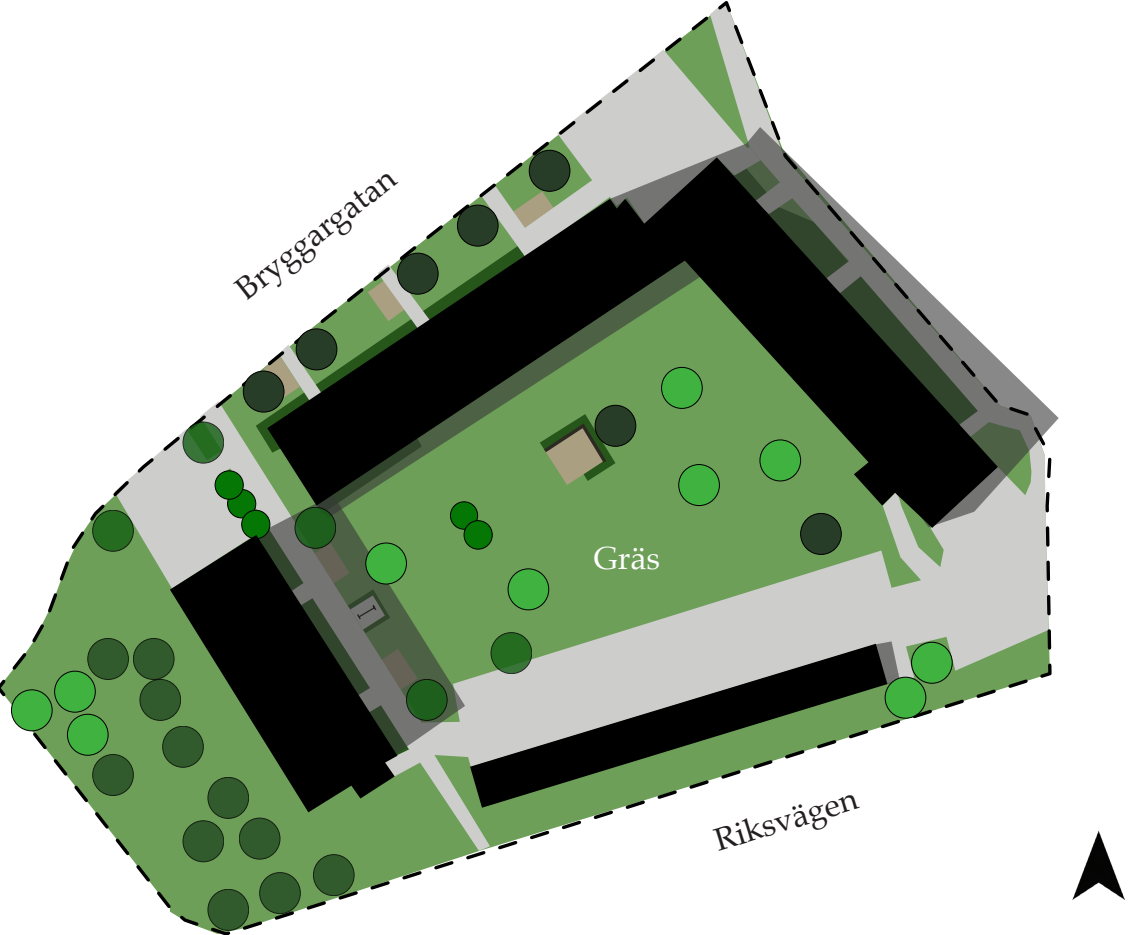
Många av gårdens äldre träd uppskattas av mig att vara planterade i samband med byggandet av bostadshusen på 50-talet. Björkarna börjar komma upp i sin slutålder. Lindarna upptar en stor volym men är inte rumsbildande. Kombinationen av utspridda träd och saknaden av mindre rum upplever jag är ett problem. Att skapa grupperingar av träd som ger mer volym och skydd hade varit att föredra.

Det finns några relativt nyplanterade exemplar av rönn och lind parallellt med entréstråken. Vissa av dessa har inte haft en fullgod utveckling och då en rad av lindar står längst med gatan och bostadshusen kommer de också kräva beskärning i framtiden. Att se över träden skulle därmed vara aktuellt.

Inventering

Inventeringskarta skala 1:1000/ A1

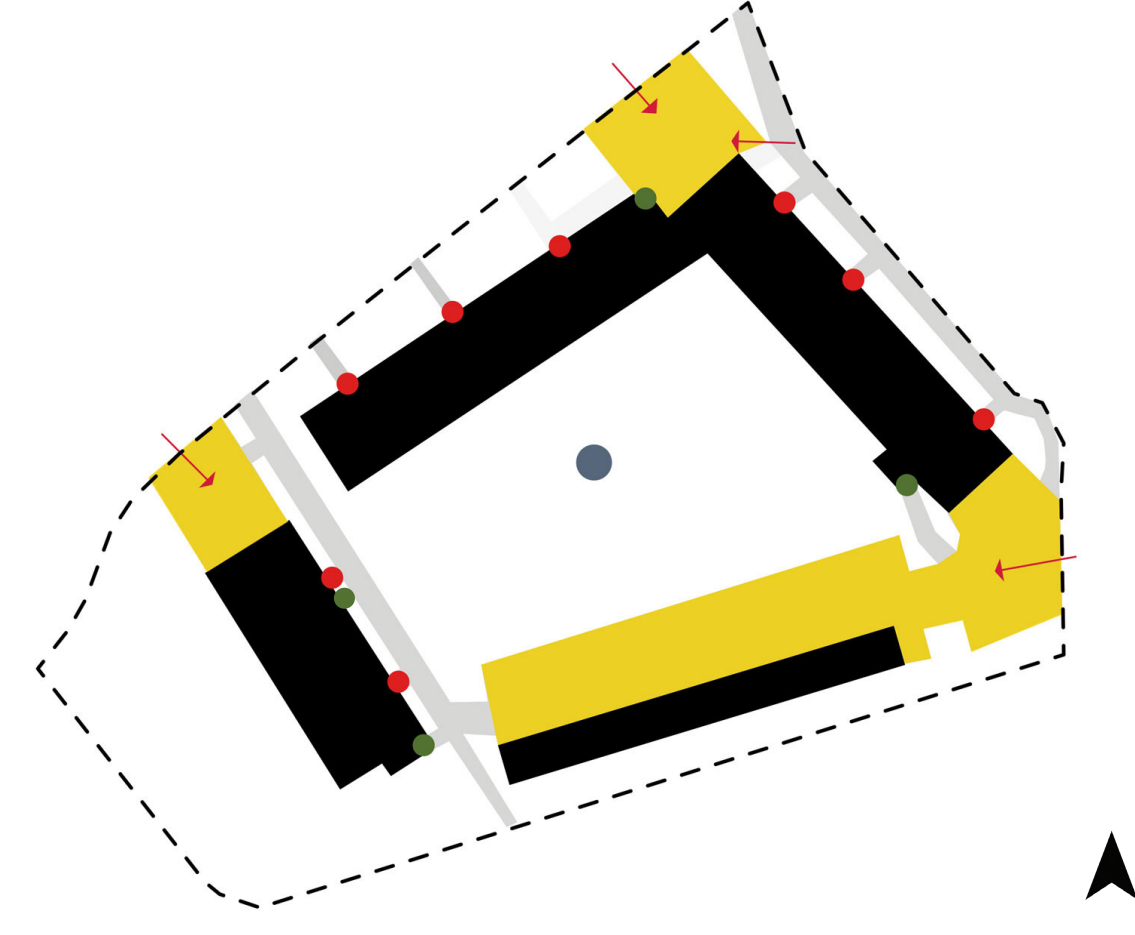

Kommentar: Det finns 193 lägenheter i kvarteret Lodjuret. Av lägenheterna uppskattas ca 70 stycken finnas inom gestaltningens avgränsning. Uppskattningsvis bor ca 140 personer i lägenheterna, två personer per hushåll.

Innergården är solig. Skuggan på bilden är för den första juni klockan tolv. Umeå tillhör växtzon V.

Analys - målpunkter

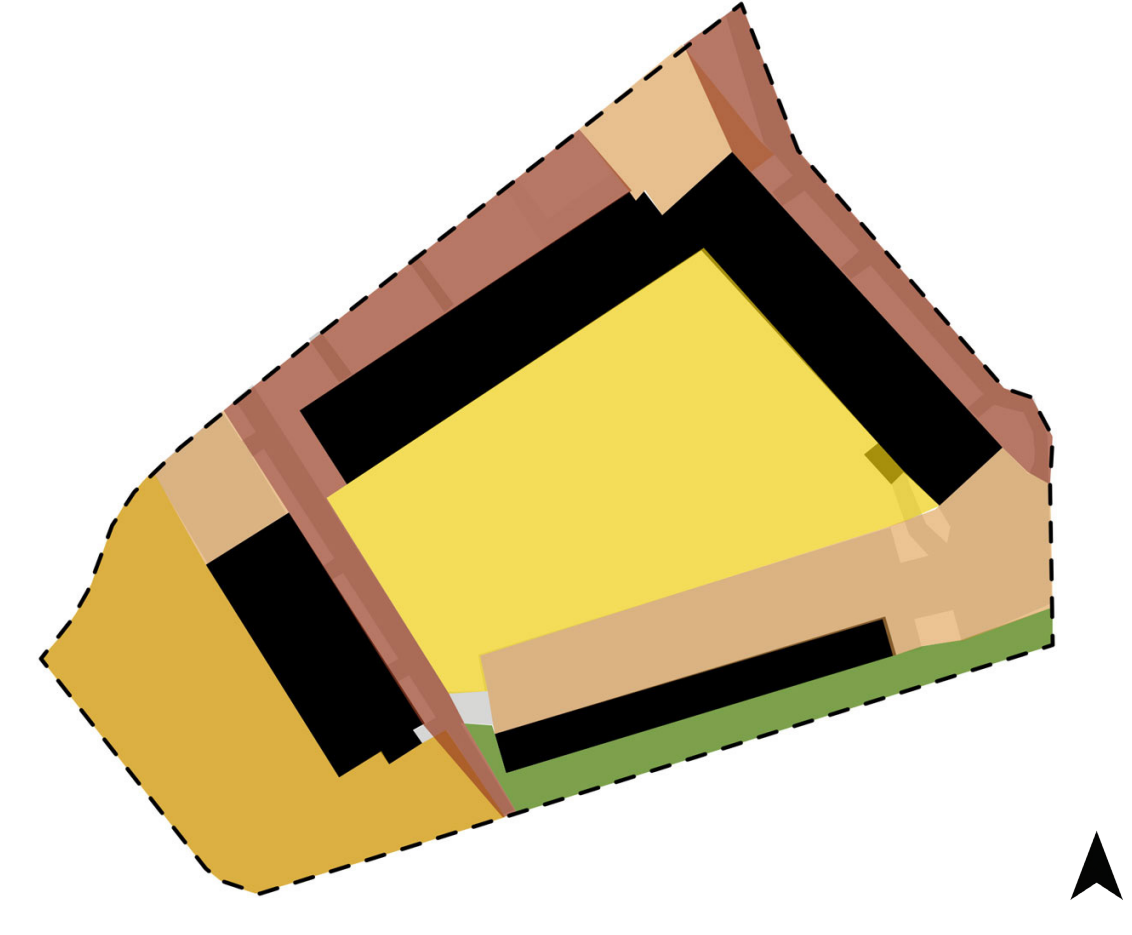
Analyskarta skala 1:1000/ A1

Kommentar: På gården finns inga spår efter nedtrampade gångar, vilket jag tolkar som att uteplatsen inte brukas i någon större grad. Viktiga sociala rum saknas, så som en lekplats för barnen på gården.

Analys - rumsbildning

Analyskarta skala 1:1000/ A1

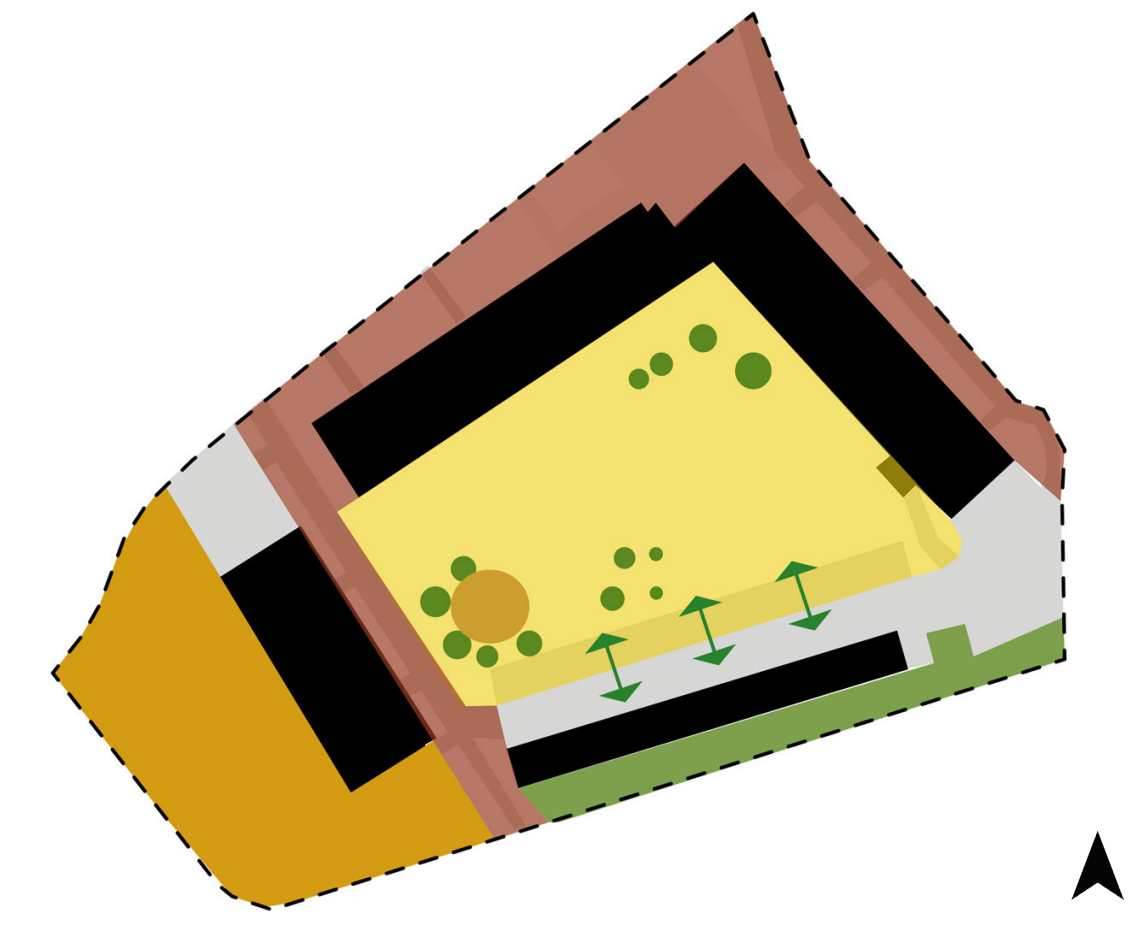

Öppet och saknar karaktär. Planteringarna känns karga på vintern

Parkeringsytor - barriär och en skarp gräns mellan gård och parkering

Programpunkter

Gestaltningsskarta skala 1:1000/ A1

Samt...

- Skapa ett dynamiskt landskap
- Skapa en hållbar dagvattenhantering
- Skapa en gård med liv
- Använd växter från de fem utvalda växtsamhällena

Tallhed

Rummet som tidigare upplevts bortglömt har fått en förstärkt karaktär. Mellan tallarna är det dovt och mörkt men lite ljus sipprar igenom de kraftfulla grenarna. Ljuset som når marken möjliggör för skuggtåliga perenner att växa. På platsen finner vi bland annat ljung, blåbär och rödven. Perennerna härstammar alla från tallheden och är därför vana med de förhållanden som råder på platsen. Perennernas olika detaljer i textur och färg skapar ett intressant möte som stärker platsens karaktär. Rummet är uppbyggt så att det ska vara en upplevelse att vistas i. Det finns inga gångstråk som leder besökaren in i tallheden utan tanken är att det med tiden skall uppkomma stigar, så som i en riktig tallhed. Under både sommar och vinter så ska det finnas något för ögat att vila på.

I utkanten av rummet är det ljusare och här växer enbuskar och rosor. För att addera en ytterligare dimension har större stenblock placerats här. Tillsammans skapar elementen volym och insynsskydd. Då tallheden ligger i nära anslutning till ett rekreationsområde så är tanken att rummet ska sammanbinda gården med omgivande natur, för att skapa en spridningskorridor.

Lund

Gårdens uteplats omges av en örtrik perennplantering och träd som naturligt förekommer i lunden. Perennplanteringen har en stark karaktär då många accentväxter återfinns här. Vi har den nordiska stormhatten, fjällkvanne och fjälltolta. Perennernas starka former och kulörer skapar ett intressant möte som tillsammans med rönn, grävide och hägg ger uteplatsen en stark karaktär och insynsskydd.

På uteplatsen finns två stationära grillar samt flyttbara bord och stolar. I närheten av uteplatsen finns en öppen gräsyta. Dessa två rum kommunicerar med varandra och tanken är att de möbler som finns på uteplatsen kan flyttas ut på den öppna gräsytan.

Kustlandskap

Det första som de boende möts av i området är entréstråken som har kustlandskapet som förebild. Kustlandskapet karaktäriseras av inlandsisens tillbakagång och är ett landskap av stenblock, sand och säregna växter. Kustlandskapet vid entréstråket kan delas in i två delar. Dels i de regnbäddar som löper parallellt med trappuppgångar och dels den lilla rönn- och grålsplanteringen som återfinns vid den norra parkeringen. Växterna i regnbäddarna påträffas naturligt vid strandkanten, vilket innebär att de klarar av att stå i både torra och våta förhållanden. Växterna har också olika karaktärer och texturer, vilket skapar ett blickfång hos besökaren. Då perennerna är nära inpå trappuppgångarna tillåter detta de boende att komma nära växterna och uppleva deras skillnader i färg och doft. Att röra sig vid entréstråket ska vara som att vandra längst kustens rika landskap.

Beroende på årstiden ändras också vyeerna utmed stråket. Blommor blir till vinterståndare och grönskan övergår i dova färger. Tillsammans ger variationen hos perennerna en känsla av välkomnande natur.

Äng

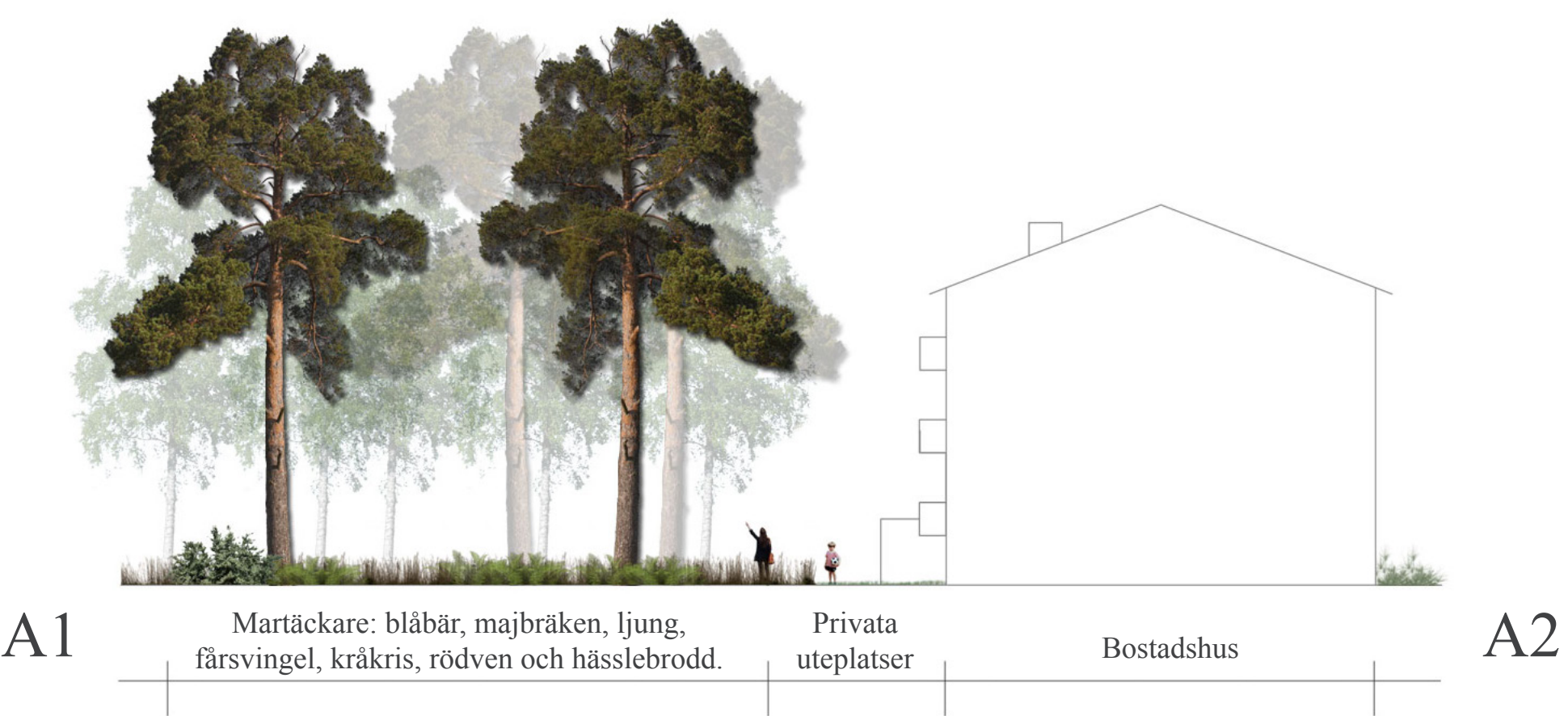
På ängen växer ängsblommor tillsammans med björk och enbuskar. Några av arterna som växer här är prästkragre, blåklocka, gulmåra, rödklöver, kovall och kummin. Ängens har en visuell funktion och tanken är att den ska vara en färgrik bakgrund som ramar in gårdens övriga rum. Den artrika ängen ger en positiv och rofylld naturupplevelse och stärker även den ekologiska konnektiviteten i området. Skötsel sker med slätter en gång per år i augusti. Det gynnar fröspridningen hos arterna och innebär mindre skötsel jämfört med en gräsmatta. Ängen behöver inte heller gödslas då de valda arterna föredrar en näringsfattig jord. Många av ängsväxterna har vinterståndare, så som hundkex, rölleka och rödblåra och har därmed även ett värde under vintern.

Skogsbryn

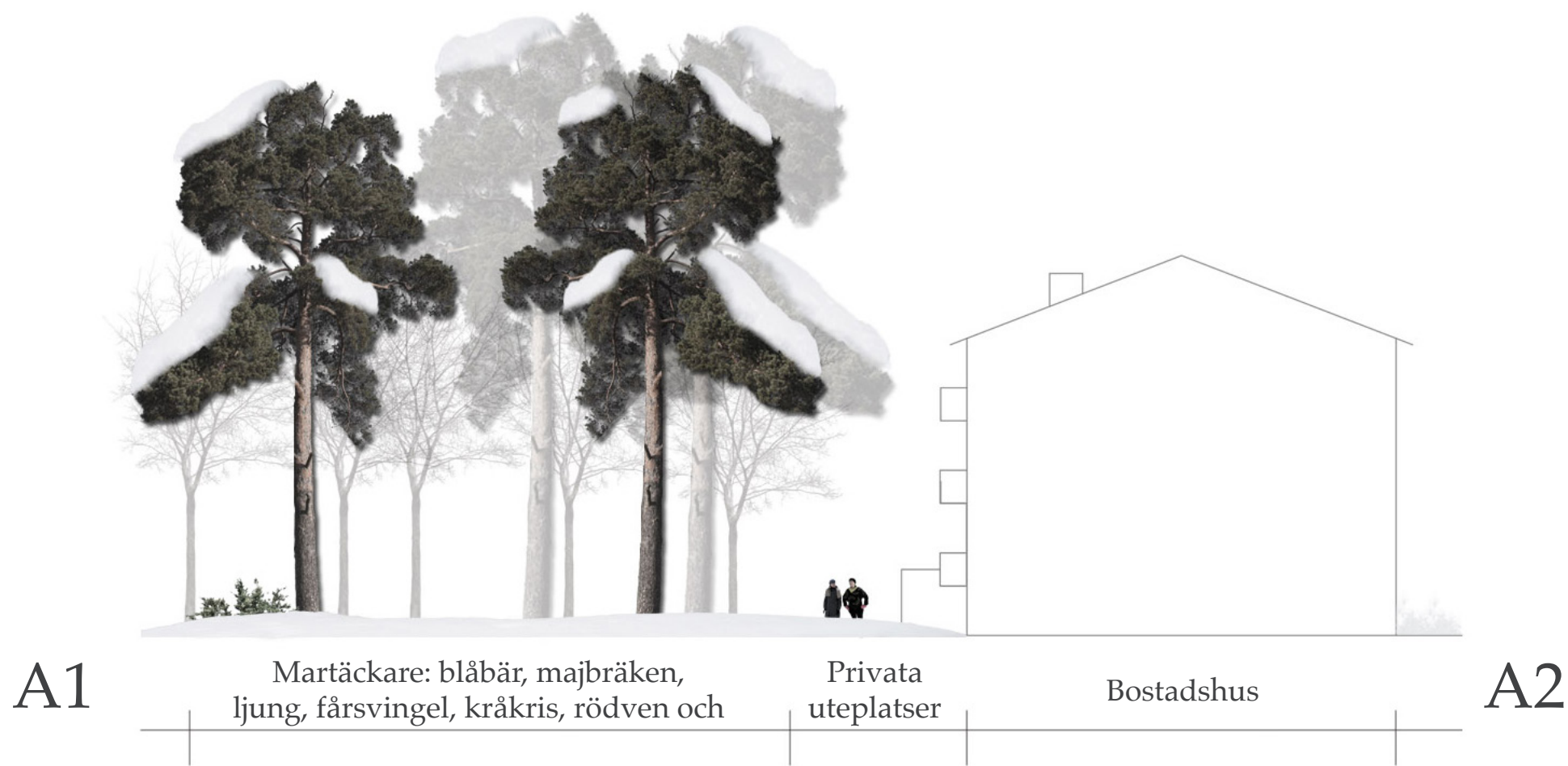
Lekplatsen på gåden hämtar inspiration från skogsbrynet. Lövskugga och frodiga växter är några av de komponenter som bidrar till att stärka känslan av ett skogsbryn i utkanten av gården. I skogsbrynet tillåts barnen att utforska naturens många kulörer och texturer samtidigt som de kan gunga i kompisgungan eller på gungdjuren, gräva i sandlådan och utforska lekkullarna. Växterna som omger skogsbrynet skapar ett eget rum för barnen på gården. Träden som omger rummet ger lövskugga och insynsskydd, vilket gör leken i skogsbrynet lite dold.

En perennplantering omger också skogsbrynet. I den växer blåbär, majbräken, hässelbrodd, lundarv och skogsstjärna tillsammans med tre björkar och två rönnar. Rönnarna växte tidigare på en annan plats på gården. Planteringen omges av en gårdsgård för att skydda växterna från att bli nedtrampade. Gårdsgården tillåter fortfarande att små armar sträcker sig efter de goda blåbären.

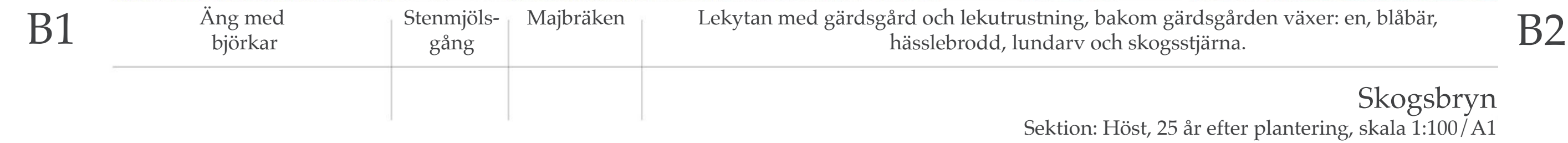
En annan detalj är de stora stenblocken som omsluter rummets ena sida. Dessa kan användas i barnens lek samtidigt som de avgränsar lekplatsen från övriga gården.

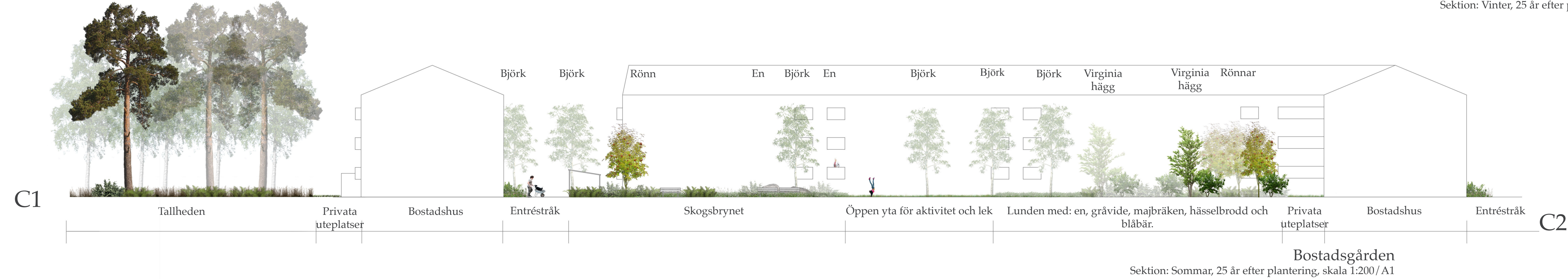
Tallhed
Sektion: Sommar, 25 år efter plantering, skala 1:200/ A1

Tallhed
Sektion: Vinter, 25 år efter plantering, skala 1:200/ A1

Skogsbryn
Sektion: Höst, 25 år efter plantering, skala 1:100/ A1

Bostadsgården
Sektion: Sommar, 25 år efter plantering, skala 1:200/ A1

Växtlistor

Lunden

Träd och Buskar

<i>Betula pendula</i>	vårtbjörk
<i>Juniperus communis</i>	en
<i>Prunus virginiana</i>	virginiahägg *
<i>Sorbus acuparia</i>	rönn

Perenner

<i>Aconitum lycoctonum</i>	nordisk stormhatt
<i>Angelica archangelica</i>	fjällkvanne
<i>Lactuca alpina</i>	fjälltolta
<i>Milium effusum</i>	hässlebrodd
<i>Trientalis europaea</i>	skogsstjärna

* ersätter vanlig hägg då virginiahägg är resistent mot spinnmal.

Tallheden

Träd och buskar

<i>Betula pendula</i>	vårtbjörk
<i>Juniperus communis</i>	en
<i>Pinus sylvestris</i>	tall
<i>Rosa acicularis</i>	finnros

Perenner

<i>Agrostis capillaris</i>	rödven
<i>Athyrium filix-femina</i>	majbräken
<i>Calluna vulgaris</i>	ljung
<i>Empetrum nigrum</i>	kråkris
<i>Festuca ovina</i>	fårsvingel
<i>Milium effusum</i>	hässlebrodd **
<i>Vaccinium myrtillus</i>	blåbär

** återfinns ursprungligen i lunden eller barrskogen

Kustlandskapet

Träd och buskar

<i>Alnus incana</i>	gråal
<i>Betula pendula</i>	vårtbjörk
<i>Hippophaë rhamnoides</i>	havtorn
<i>Salix cinerea</i>	gråvide
<i>Sorbus acuparia</i>	rönn

Perenner

<i>Deschampsia bottnica</i>	gultätel ***
<i>Filipendula ulmaria</i>	älggräs (vinterståndare)
<i>Lathyrus japonicus</i>	strandvial
<i>Lythrum salicaria</i>	fackelblomster
<i>Myosotis laxa subsp. baltica</i>	strandförgätmigej
<i>Myrica gale</i>	pors
<i>Rubus saxatilis</i>	stenbär
<i>Silene dioica</i>	rödblära (vinterståndare)
<i>Silene uniflora Roth</i>	strandglim
<i>Valeriana sambucifolia ssp. salina</i>	strandvänderot
<i>Veronica longifolia var. maritima</i>	smalbladig strandveronika

*** Speciell för bottenvikens kust

Skogsbrynet

Träd och Buskar

<i>Betula pendula</i>	vårtbjörk
<i>Juniperus communis</i>	en
<i>Sorbus aucuparia</i>	rönn

Perenner

<i>Athyrium filix-femina</i>	majbräken
<i>Milium effusum</i>	hässlebrodd
<i>Stellaria nemorum</i>	lundarv
<i>Trientalis europaea</i>	skogsstjärna
<i>Vaccinium myrtillus</i>	blåbär

Ängen

Träd och Buskar

<i>Betula pendula</i>	vårtbjörk
<i>Juniperus communis</i>	en

Perenner

<i>Achillea millefolium</i>	rölleka
<i>Alchemilla murbeckiana Buser</i>	njurdaggkäpa
<i>Anthriscus sylvestris</i>	hundkex
<i>Campanula rotundifolia</i>	liten blåklocka
<i>Carum carvi</i>	kummin
<i>Geranium sylvaticum</i>	midssommarblomster
<i>Leontodon hispidus</i>	sommarfibbla
<i>Leucanthemum vulgare</i>	prästkra
<i>Melampyrum pratens</i>	ängskovall
<i>Rumex acetosa</i>	ängssyra
<i>Silene dioica</i>	rödblära
<i>Taraxacum sect. taraxacum</i>	fjällmaskros
<i>Trifolium pratense</i>	rödklöver
<i>Trifolium repens</i>	vitklöver
<i>Veronica chamaedrys</i>	teveronika

Gräs

<i>Agrostis capillaris</i>	rödven
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	vårbrodd
<i>Festuca ovina</i>	fårsvingel
<i>Festuca rubra</i>	rödsvingel
<i>Poa alpina</i>	fjällgröe

Ängen mellan byggnaderna

Här syns gården en solig sommardag. Det är varmt ute och blomsterängen med prästkragar och maskrosor står i blom. Bortom björkarna skymtas lekplatsen med sin kompisgunga och växtlighet från skogsbrynet. I förgrunden flyger påfågellägga och nässeljärill.

Dagvatten

En av de fördelar som kommit med att gestalta med inspiration från naturen är en hållbar dagvattenhantering. Dagvattenanläggningarna på gården samspelar med övrig gestaltning och fyller syftet att omhänderta, fördröja och rena dagvatten lokalt på gården. Lösningarna som används är:

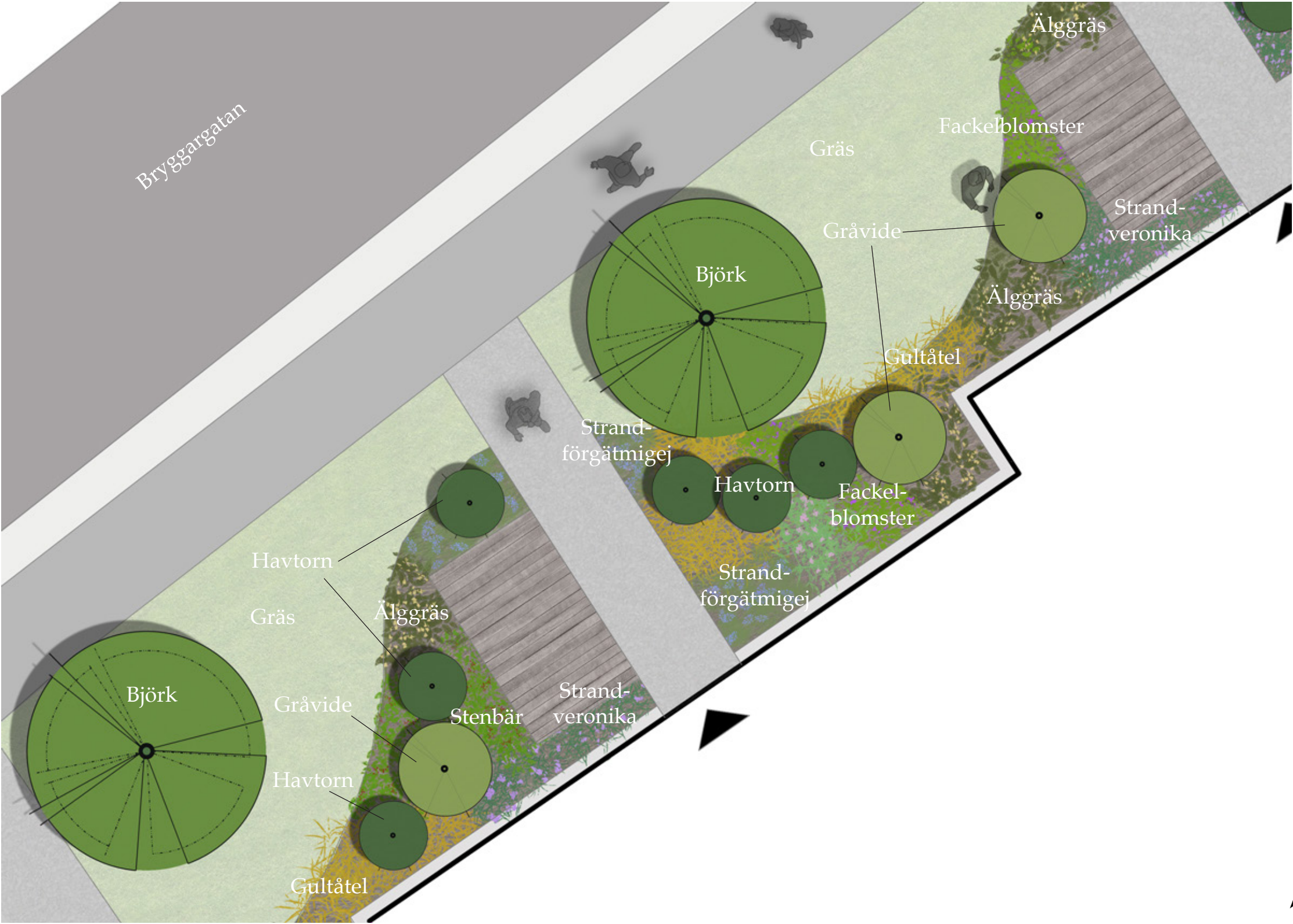
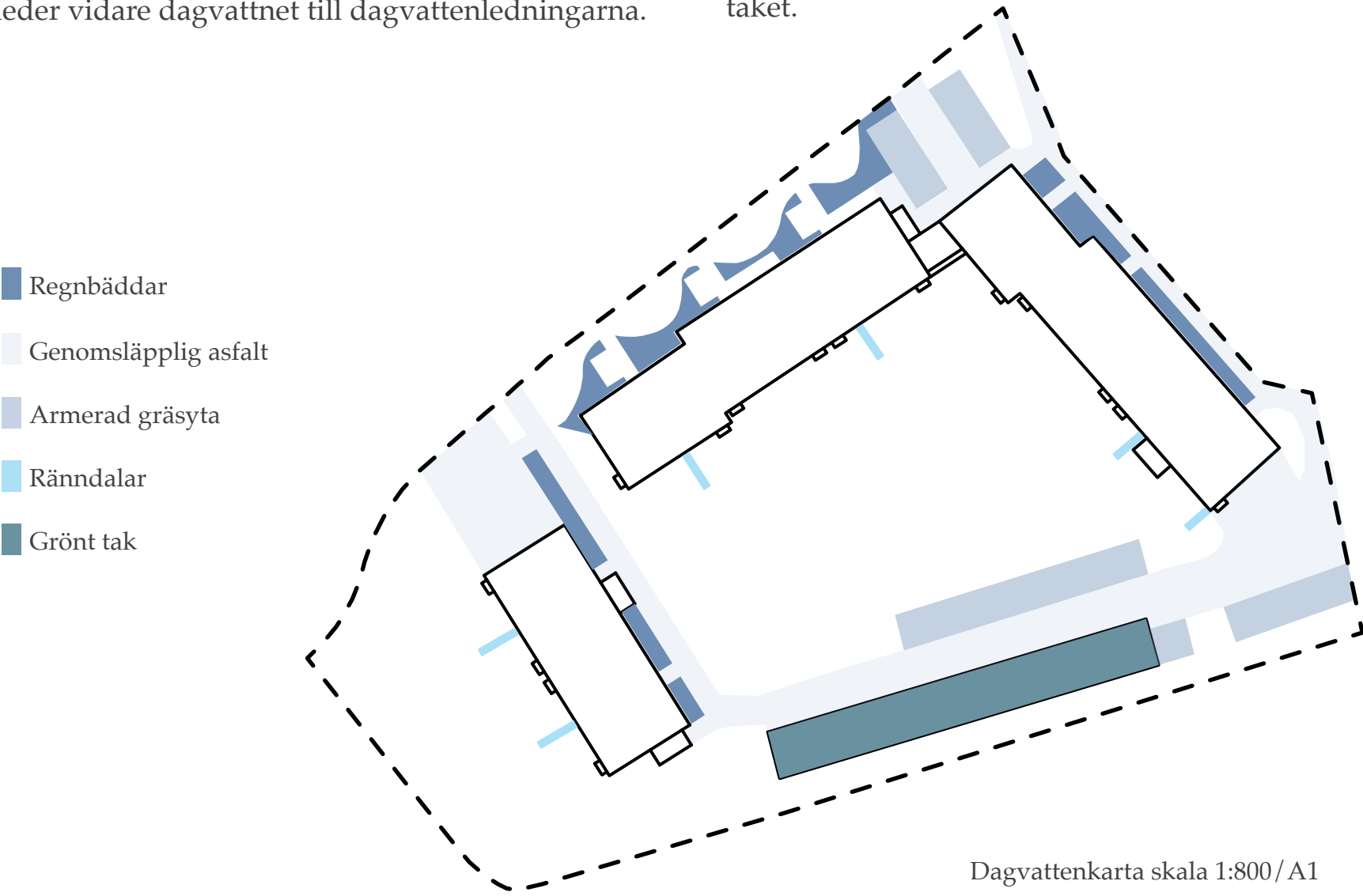
Regnbäddar: Dagvattnet som faller vid entréstråken omhändertas i de regnbäddar som ligger längst med stråken. Regnbäddarna är nedsänkta i marken och här växer perenner och buskar från strandkanten. Växterna från strandkanten är anpassade för varierande förhållanden av vått och torrt, vilket gör de lämpliga att stå i en regnbädd. Utplacerat i bäddarna finns också större stenblock, detta för att ytterligare efterlikna det steniga kustlandskapet. Tekniskt sätt så är regnbäddarna konstruerade för att omhänderta kraftigare regn. De består av tätskikt och rörledning som leder vidare dagvattnet till dagvattenledningarna.

Genomsläpplig asfalt: En grovkornig och genomsläpplig asfalt anläggs på bilvägarna i området. Som ett resultat kan dagvatten infiltrera i ytan.

Armerat gräs: För att minska det visuella intrycket av de hårdgjorda ytorna anläggs parkeringsplatserna med armerat gräs. Dagvattnet infiltrerar i ytan och avrinningen minskar.

Ränndalar: Via bostadshusens stuprör leds det regn som faller ned i ränndalar. Därefter leds dagvattnet ut i planteringarna. Vattnet kan därmed komma till nytta och samtidigt renas av växterna.

Grönt tak: På garaget anläggs ett grönt tak. Taket ligger i ett soligt och torrt läge och därför planteras sedumväxter från strandkanten. Sedumväxterna är anpassade för de förhållanden som råder på taket.

VÄXTER VID ENTRÉSTRÅKET

Detalj av illustrationsplan, Skala 1:100/ A1